

Κοινωνικών Επιστημών
Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία

Διπλωματική Εργασία

«Εφαρμογή Μεθόδων Κοινωνικής & Διοικητικής Λογιστικής και Μέτρησης Κοινωνικού Αντικτύπου σε Επιχείρηση Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.): Εφαρμογή στον Αστικό Συνεταιρισμό "Το Παγκάκι"»

«Χρήστος Τριανταφυλλόπουλος»

Επιβλέπων καθηγητής: Παναγιώτης Κώτσιος

Πάτρα, Ιούνιος 2019

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Εφαρμογή Μεθόδων Κοινωνικής & Διοικητικής Λογιστικής και Μέτρησης Κοινωνικού Αντικτύπου σε Επιχείρηση Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.): Εφαρμογή στον Αστικό Συνεταιρισμό "Το Παγκάκι"»

«Χρήστος Τριανταφυλλόπουλος»

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Παναγιώτης Κώτσιος

«Μέλος ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Γιώργος Αλεξόπουλος

«Μέλος ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο»

Πάτρα, Ιούνιος 2019

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, ευχαριστώ θερμά:

- *Τον επιβλέποντα καθηγητή Κο Παναγιώτη Κώτσιο για την καθοδήγηση και τις επισημάνσεις του και τον κο Γεώργιο Αλεξόπουλο για τις καίριες παρατηρήσεις του.*
- *Τη διευρυμένη οικογένειά μου για την ηθική της υποστήριξη.*
- *Τα μέλη του συνεταιρισμού «Το Παγκάκι» για την πολύτιμη και ουσιαστική βοήθειά τους, ευχόμενος δε, να πραγματοποιήσουν το σύνολο των καταστατικών τους στόχων.*
- *Τέλος τις Μαρία και Ντένια για τη συναδελφική τους αλληλεγγύη.*

Περίληψη

Οι επιχειρήσεις κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (εφεξής και Κ.ΑΛ.Ο) αναπτύσσουν οικονομικές δραστηριότητες επιδιώκοντας οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, η δε οικονομική τους οργάνωση ακολουθεί τους κανόνες των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, ενώ η αποτύπωση της λογιστικής εικόνας των επιχειρήσεων Κ.ΑΛ.Ο ταυτίζεται με τις αντίστοιχες των ιδιωτικών επιχειρήσεων, οι κοινωνικές τους υπηρεσίες δεν είναι δυνατόν να αποτυπωθούν με χρηματικές αξίες.

Ως εκ τούτου στην παρούσα μελέτη αναζητείται η δυνατότητα εισαγωγής ενός κατάλληλα προσαρμοσμένου και ικανού λογιστικού-διαχειριστικού συστήματος, το οποίο είναι δυνατό να εφαρμοστεί στις επιχειρήσεις Κ.ΑΛ.Ο., προκειμένου να ενημερώνει έγκαιρα και έγκυρα το σύνολο των μελών της επιχείρησης τόσο για τη χρηματοοικονομική θέση της όσο και για τη μέτρηση του κοινωνικού της έργου.

Η εργασία αναπτύσσεται σε συνολικά πέντε μέρη εκ των οποίων το πρώτο μέρος αναφέρεται στην εισαγωγική ενότητα της εργασίας. Στο δεύτερο μέρος γίνεται θεωρητική προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν τους συνεταιρισμούς, τους αστικούς συνεταιρισμούς, τα προβλήματά τους, καθώς και των αρχών της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής. Το τρίτο μέρος αναφέρεται στη μεθοδολογική ερευνητική προσέγγιση της επιχείρησης Κ.ΑΛ.Ο. με την επωνυμία «Το Παγκάκι». Στο τέταρτο μέρος θα διερευνηθεί η δυνατότητα εφαρμογής ενός σχεδίου διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής προσαρμοσμένο στις ανάγκες της ανωτέρω επιχείρησης και τέλος στο πέμπτο μέρος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας.

Λέξεις-Κλειδιά

Κ.ΑΛ.Ο., Συνεταιρισμός, Αστικός Συνεταιρισμός, Κοινωνική Λογιστική, Διοικητική Λογιστική

« Application of Social and Managerial Accounting Methods, and Social Impact Measurement in a Social and Solidarity Economy Business: Application in the Civil Society “Pangaki”»

Christos Triantafyllopoulos

Abstract

Social and solidarity economy (hence S.S.E.) businesses develop economic activities in order to pursue economic and social objectives, while their economic organization follows the regulations of private enterprises. More specifically, while the business accounts of S.S.E. businesses are reflected in the exact same way of private ones, their social services cannot be reflected in monetary values.

As such the current study seeks the introduction of a suitably adapted and appropriate accounting/ managerial system, which can be used by S.S.E. businesses in order to notify the business partners, in a timely and valid manner, about the financial standing of the business and measure the social work performed.

This paper is presented in five parts of which the first part is an introduction to the study. The second part is a theoretical approach to issues concerning cooperatives, civil societies, their problems as well as the principles of managerial and social accounting. The third part studies through a methodological approach the S.S.E. business “Pangaki”. The fourth part investigates the possibility of applying a managerial and social accounting system adapted to the needs of the aforementioned business. Finally, the fifth part presents the conclusions of the paper.

Keywords: S.S.E., Cooperative, Civil society, Social Accounting, Managerial Accounting

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Περιεχόμενα	vii
1. Εισαγωγή	1
2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση	4
2.1 Έννοιολογικοί Ορισμοί των Συνεταιρισμών & η ιστορική τους εξέλιξη	4
2.1.1 Θεμελιώδεις Συνεταιριστικές Αρχές	4
2.1.2 Ιστορικό Θεσμικό Πλαίσιο στην Ελλάδα	6
2.2 Έννοιολογικοί προσδιορισμοί των Αστικών Συνεταιρισμών	8
2.2.1 Η έννοια του συνεργατισμού	9
2.2.2 Ιστορική Εξέλιξη των αστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα	9
2.3 Συνεταιριστικές Παρεκκλίσεις και Προβλήματα	10
2.3.1 Εξωτερικές Παρεμβάσεις στους Συνεταιρισμούς	11
2.3.2 Συνεταιριστικές Παρεκκλίσεις	11
2.3.3 Αποφυγή Εξωτερικών Παρεμβάσεων και Εσωτερικών Παρεκκλίσεων	12
2.4 Έννοια και αντικείμενο της Διοικητικής Λογιστικής	14
2.4.1 Ορισμός και ιστορική εξέλιξη της Διοικητικής Λογιστικής	14
2.4.2 Αντικείμενο της Διοικητικής Λογιστικής	15
2.5 Έννοια και Αντικείμενο της Κοινωνικής Λογιστικής	16
2.5.1 Ορισμός και Ιστορική Εξέλιξη της Κοινωνικής Λογιστικής	16
2.5.2 Αντικείμενο της Κοινωνικής Λογιστικής	17
2.6 Ερευνητικά Ερωτήματα	19
3. Μεθοδολογία Έρευνας	21
3.1 Ερευνητικός σκοπός και μεθοδολογικά ερευνητικά εργαλεία	21
4. Ανάλυση και Αποτελέσματα	24
4.1 Ερευνητική Διαδικασία	24
4.1.1 Ερευνητική Διαδικασία συνεντεύξεων «εις Βάθος»	24
4.1.2 Ερευνητική Διαδικασία συνεντεύξεων «Πρόσωπο με Πρόσωπο»	28
4.2 Ανάλυση Αποτελεσμάτων	36
4.2.1 Αποτελέσματα Ερευνητικής Διαδικασίας	36
4.2.2 Ανάλυση Αποτελεσμάτων και Ερευνητικές Προτάσεις	38
5. Συμπεράσματα	45
Βιβλιογραφικές Αναφορές	50
Παράρτημα Α: «Δελτίο Παραγγελιών»	55
Παράρτημα Β: «Ημερήσιο Δελτίο»	56
Παράρτημα Γ: «Μηνιαίο Έντυπο Οικονομικής – Διαχειριστικής	57
Παρακολούθησης»	57

1. Εισαγωγή

Οι επιχειρήσεις κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας δραστηριοποιούνται μεταξύ των επιχειρήσεων που λειτουργούν με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας και αποβλέπουν πλην της ικανοποίησης των οικονομικών τους στόχων και στην προώθηση του κοινωνικού οφέλους των πολιτών.

Οι ανωτέρω επιχειρήσεις θεσπίστηκαν με τον Νόμο 4430/2016, στόχος του οποίου αποτελεί η διάχυση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε όλους τους δυνατούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς επίσης και στην ενίσχυση των παραγωγικών επιχειρημάτων αυτοδιαχείρισης και κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ο ανωτέρω νόμος, με την προϋπόθεση τήρησης ρητών διατάξεων, ορίζει στην υποπαράγραφο δ' της παρ. 1 του άρθρου 3 τους αστικούς συνεταιρισμούς ως ξεχωριστή κατηγορία επιχείρησης Κ.Α.Λ.Ο. Ο αστικός συνεταιρισμός διέπεται από ειδικό καθεστώς διοίκησης πλην όμως η λειτουργία του και, κυρίως, η οικονομική διαχείρισή του δεν διαφέρει από τις λοιπές εταιρείες του εμπορικού νόμου. Λαμβανομένου υπόψη ότι εντός των άμεσων ή έμμεσων στόχων του αστικού συνεταιρισμού είναι και η επίτευξη κοινωνικού οφέλους, θεωρείται αναγκαία η αποτύπωση του οφέλους αυτού στην οικονομική διαχείριση και στη λογιστική αποτύπωση των αποτελεσμάτων του. Τούτο διότι έως σήμερα δεν έχουν αποτυπωθεί αντίστοιχοι κανόνες τήρησης και απεικόνισης των ανωτέρω αποτελεσμάτων στις οικονομικές και διαχειριστικές τους καταστάσεις. Με την εργασία αυτή επιχειρείται η ανάδειξη αναγκαιότητας τήρησης αντίστοιχων εντύπων και διερευνώνται τυχόν προβλήματα που προκύπτουν από μια τέτοια διαδικασία. Ακολούθως μετά τη θεωρητική διατύπωση των ζητημάτων αυτών που αναφέρονται στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, πρόκειται να μελετηθεί, ως περίπτωση, μια επιχείρηση Κ.Α.Λ.Ο., με τη δημόσια γνωστή επωνυμία «Το Παγκάκι». Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση τυχόν προβλημάτων που προκύπτουν από την έλλειψη ενός ειδικού συστήματος λογιστικής διαχείρισης, στο οποίο θα αποτυπώνονται τόσο τα οικονομικά αποτελέσματα όσο και η μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου.

Ειδικότερα, η παρούσα μελέτη ερευνά τη δυνατότητα εφαρμογής των αρχών της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής στον ανωτέρω αστικό συνεταιρισμό. Αντικείμενο της επιχειρηματικής δραστηριότητας του συνεταιρισμού αυτού είναι κυρίως η παροχή υπηρεσιών καφενείου, δηλαδή η παροχή αγαθών και προϊόντων σε πελάτες εντός της

επιχείρησης. Αυτή η δραστηριότητα αποτελεί την κύρια πηγή εσόδων της επιχείρησης αυτής. Γενικά αναφέρεται ότι οι επιχειρήσεις Κ.Α.Λ.Ο. υποχρεούνται στην τήρηση λογιστικών αρχείων, στοιχείων και καταστάσεων όπως ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 του Κεφαλαίου 2 του Νόμου 4308/2014 περί Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων (ΦΕΚ 251/24-11/2014).

Στη μελέτη πρόκειται να διερευνηθούν τυχόν προβλήματα που ανακύπτουν από την τήρηση των ανωτέρω χρηματοοικονομικών προτύπων στην οικονομική επιδίωξη του συνεταιρισμού να καταγράψει, να μετρήσει και να πληροφορήσει τα μέλη του για το σύνολο του κοινωνικοοικονομικού του έργου, το οποίο και αποτελεί μέρος των επιχειρηματικών του στόχων. Γενικά αναφέρεται ότι οι συνεταιρισμοί επιδιώκουν κατά την άσκηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας την οικονομική αποτύπωση των ανωτέρω στόχων στα λογιστικά και οικονομικά τους έντυπα. Η υποχρέωση αυτή συναντά προβλήματα και δυσχέρειες που γενικά εντοπίζονται είτε στο εξωτερικό νομικό και κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον είτε σε αδυναμίες, παραβλέψεις και αστοχίες που απορρέουν από το ίδιο το πεδίο της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας.

Όσον αφορά την οικονομική και διαχειριστική λειτουργία του συνεταιρισμού, ερευνάται η αξιοποίηση εξειδικευμένων λογιστικών πρακτικών, οι οποίες αναφέρονται στη διοικητική και κοινωνική λογιστική. Ειδικότερα η κοινωνική λογιστική δύναται να παρέχει στους διοικητές των επιχειρήσεων το σύνολο των οικονομικών πληροφοριών που απαιτούνται προκειμένου αυτοί (οι διοικητές) να επιτύχουν το βέλτιστο ωφέλιμο υπέρ της επιχείρησης αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα η κοινωνική λογιστική εστιάζεται στις κοινωνικές επιπτώσεις που προκαλούνται από τις οικονομικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων προκειμένου να βοηθήσει τη διοίκησή της να λάβει ορθολογικές αποφάσεις.

Με τη μελέτη του συνεταιρισμού «Το Παγκάκι» επιχειρείται να διερευνηθούν τα προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζει ο συνεταιρισμός κατά την εφαρμογή λογιστικών ή και διαχειριστικών καταστάσεων που άπτονται του αντικειμένου της Λογιστικής και ειδικότερα της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής, μέσω των οποίων είναι δυνατό να πληροφορούνται άμεσα και έγκυρα τα μέλη για την επίτευξη ή μη των οικονομικών και κοινωνικών τους στόχων.

Στην παρούσα μελέτη υιοθετείται η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας περιπτώσεων, η οποία ακολουθεί τη μεθοδολογική πρακτική της συνέντευξης «εις βάθος». Συγκεκριμένα,

προκρίνεται η μορφή της ημιδομημένης συνέντευξης, η οποία αποσκοπεί στη βέλτιστη αξιοποίηση των γνώσεων και των εμπειριών των μελών μιας ομάδας, η οποία στην παρούσα έρευνα είναι τα μέλη του υπό μελέτη αστικού συνεταιρισμού.

Η παρούσα μελέτη διαρθρώνεται σε συνολικά τέσσερα κεφάλαια. Συγκεκριμένα:

Το δεύτερο κεφάλαιο διαρθρώνεται σε συνολικά πέντε ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στους εννοιολογικούς ορισμούς και στην ιστορική εξέλιξη των συνεταιρισμών. Η δεύτερη αναφέρεται στον ορισμό και στην ιστορική εξέλιξη των αστικών συνεταιρισμών. Στην τρίτη ενότητα καταγράφονται τα γενικά προβλήματα των συνεταιρισμών, και ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με τα οικονομικά και διαχειριστικά ζητήματα. Στην τέταρτη και πέμπτη ενότητα αναφέρονται οι βασικές θεωρητικές αρχές και οι στόχοι της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής αντίστοιχα. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στη μελέτη περίπτωσης με την ανωτέρω μεθοδολογική ερευνητική διαδικασία. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερευνητική εργασία και τα αποτελέσματά της ενώ στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας διατυπώνονται τα συμπεράσματα, όπως προκύπτουν από τον συνδυασμό της θεωρητικής προσέγγισης του θέματος της εργασίας και της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στον συνεταιρισμό.

Για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης αξιοποιήθηκε διεθνής και εθνική βιβλιογραφία, ηλεκτρονικές διαδικτυακές πηγές, καθώς και δευτερεύουσες πηγές που αξιοποιήθηκαν από δημοσιευμένες επιστημονικές μελέτες.

Τέλος, γενικά αναφέρεται ότι, όπως προκύπτει από την έρευνα στη λογιστική και οικονομική αποτύπωση των επιχειρήσεων της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, παρατηρείται έλλειμμα της αποτύπωσης των κοινωνικών τους αποτελεσμάτων. Για τον λόγο αυτόν και προς όφελος της άμεσης ενημέρωσης των μελών, θεωρείται αναγκαίο να αξιοποιηθεί αντίστοιχο λογιστικό σύστημα ή και διαχειριστικά έντυπα, προκειμένου να καλυφθεί το κενό και να αποτυπωθεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της οικονομικής τους παρέμβασής τόσο στην οικονομία όσο και γενικότερα στην κοινωνία.

2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση.

2.1 Εννοιολογικοί Ορισμοί των Συνεταιρισμών & η ιστορική τους εξέλιξη.

Καταρχάς είναι σκόπιμο να αποσαφηνιστεί η έννοια του *συνεταιρισμού*. Γενικά ο *συνεταιρισμός* αποτελεί μια επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα, ο οποίος ιδρύεται και ελέγχεται από το σύνολο των μελών του (Σιφνιώτης,1990 ; Parnell,2000). Τα συνεταιρισμένα μέλη αρχικά επιδιώκουν την αμοιβαία μεταξύ τους οικονομική συνεργασία (Σιφνιώτης,1990), προκειμένου, μέσω των οικονομικών δραστηριοτήτων τους, να απολαύσουν ισότιμα και τα συνακόλουθα κοινωνικά οφέλη (Parnell,1990). Ειδικότερα στο Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε το 1995, η κοινή απόφαση των συνέδρων όριζε ότι συνεταιρισμός ονομάζεται η *«αυτόνομη και εθελοντική ένωση προσώπων η οποία εξυπηρετεί τις κοινές τους οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες και επιδιώξεις μέσω της κοινής ιδιοκτησίας μιας δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης»*. («Guidance Notes to the Co-operative Principles», 2015) Αναλυτικότερα, οι σύνεδροι αποδέχτηκαν ότι οι συνεταιρισμοί ιδρύονται από ιδιώτες και αποτελούν οργανώσεις αυτοβοήθειας. Οι συνεταιριστικές αυτές οργανώσεις λειτουργούν εντός της αγοράς και αποφασίζουν αυτόνομα και δημοκρατικά, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των μελών τους (Fonteneau, Neamtan, Qanuama, Morais, & De Pootrer, 2010). Τέλος έχουν προσδιοριστεί επτά (7) συνολικά θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας των συνεταιρισμών.

2.1.1 Θεμελιώδεις Συνεταιριστικές Αρχές

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την διακήρυξη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας («Guidance Notes to the Co-operative Principles», 2015)οι ανωτέρω επτά θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας των συνεταιρισμών είναι οι ακόλουθες:

1η: Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή: Οι συνεταιρισμοί είναι οργανώσεις που ιδρύονται εθελοντικά από τα μέλη τους, ανεξάρτητα από φυλετική, πολιτική, θρησκευτική ή άλλη διάκριση. Τα μέλη αναλαμβάνουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και αποδέχονται τις όποιες απορρέουσες, απ' αυτήν την ανάληψη, ευθύνες.

2η: Δημοκρατική διοίκηση: Τα μέλη εκλέγουν διοικητικό συμβούλιο βασιζόμενα στη δημοκρατική αρχή γνωστή ως «ένα άτομο, μία ψήφος», ελέγχουν κάθε εκλεγμένο όργανο

του συνεταιρισμού ενώ η γενική συνέλευση του συνεταιρισμού αποτελεί το ανώτατο αποφασιστικό του όργανο.

3η: Οικονομική συμμετοχή των μελών: Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα στο οικονομικό κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Τα όποια πλεονάσματα προκύπτουν από τις δραστηριότητές του διατίθενται, μεταξύ άλλων επιλογών, είτε στην περαιτέρω ανάπτυξη του είτε αναλογικά στα μέλη του.

4η: Αυτονομία και ανεξαρτησία: Οι συνεταιρισμοί είναι οργανισμοί αυτόνομοι και αυτοσυντηρούμενοι. Τα μέλη τους είναι υποχρεωμένα να προστατεύουν τις ανωτέρω αρχές σε κάθε οικονομική ή χρηματοπιστωτική συναλλαγή τους.

5η: Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση: Οι συνεταιρισμοί προάγουν και προωθούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση τόσο των εκλεγμένων ή μη μελών τους όσο και των μελών της τοπικής ή ευρύτερης κοινωνίας, έχοντας ως στόχο τη διάδοση των συνεταιριστικών αρχών.

6η: Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών: Οι συνεταιρισμοί μέσω της αμοιβαίας μεταξύ τους συνεργασίας επιδιώκουν αφενός μεν τη βελτίωση των παροχών τους, αφετέρου δε προάγουν τη συνεταιριστική ιδέα σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

7η: Ενδιαφέρον για την κοινότητα: Οι συνεταιρισμοί προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη της τοπικής ή ευρύτερης κοινωνίας.

Οι αρχές αυτές προάγουν τις συνεταιριστικές αξίες της αυτοβοήθειας και της αλληλεγγύης, μέσω των οποίων τα μέλη εγκαταλείπουν την ατομική αντιμετώπιση των προβλημάτων τους και επιλέγουν τη συλλογική πρακτική και δράση. Τούτο προωθεί αυτοδίκαια τις αρχές και τις αξίες της δημοκρατίας, της ισότητας και της δικαιοσύνης ενώ προάγει επίσης την εντιμότητα και την ειλικρίνεια των συμμετεχόντων μελών.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ανωτέρω επτά θεμελιώδης αρχές και τα προαναφερθέντα διεθνή συνεταιριστικά όργανα δεν έχουν νομοθετική υπόσταση και ισχύ. Αντίθετα, η ανωτέρω νομική ισχύ εναπόκειται δυστυχώς στα αρμόδια νομοθετικά όργανα της κάθε χώρας ξεχωριστά, τα οποία είναι δυνατό να εισάγουν νομοθετήματα τα οποία δεν ευνοούν απαραίτητα την συνεταιριστική ανάπτυξη (Karakas, 2019). Τούτο υποχρεώνει τα μέλη των συνεταιρισμών να τηρούν τους θεσπισμένους κανόνες των χωρών τους έστω και αν αυτές δεν ταυτίζονται απόλυτα με τις προτεινόμενες συνεταιριστικές αρχές των διεθνών

συνεταιριστικών οργάνων (Κορρές, 1999). Σχετικά με αυτό το ζήτημα οι Fontaneau et al. (2010) επισημαίνουν ότι σε χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι συνεταιρισμοί υφίστανται και λειτουργούν με διαφορετικά νομικά καθεστώτα, διότι ανάλογα με τη χώρα-μέλος χαρακτηρίζονται είτε ως εμπορικές ή αστικές εταιρείες είτε εταιρείες οποιασδήποτε άλλης νομικής μορφής. Επίσης είναι δυνατόν σε κάποιες χώρες να απουσιάζει ειδικότερη συνεταιριστική νομοθεσία (Parnell, 1990).

2.1.2 Ιστορικό Θεσμικό Πλαίσιο στην Ελλάδα

Στην ελληνική επικράτεια, πάντως, η ύπαρξη συνεταιριστικών δομών εντοπίζεται χρονικά ήδη πριν από τη σύσταση του ελληνικού κράτους (*Η Ελληνική Γεωργία*, 1978) Η ίδρυση συνεταιριστικών δομών απορρέει από την ανάγκη των αδύναμων οικονομικά πολιτών να αντιμετωπίσουν τη χρηματοοικονομική ανασφάλεια, τον φόβο και την παραγωγική αβεβαιότητα (Θεοδωρούδης, 2016). Στη βιβλιογραφία (Κλήμης, 1985) αναφέρονται πλήθος συνεταιριστικών εγχειρημάτων, με διαφορετικές νομικές μορφές και δραστηριότητες, τα οποία είχαν ιδρυθεί έως το 1915. Συγκεκριμένα ιδρύθηκαν ναυτικοί και γεωργικοί συνεταιρισμοί, αλληλασφαλιστικά εργατικά χρηματοπιστωτικά και μετοχικά ταμεία, καθώς και άλλοι παραγωγικοί και καταναλωτικοί συνεταιρισμοί. Οι προσπάθειες αυτές οδήγησαν στη διεξαγωγή του 1ου Γεωργικού Συνεδρίου του 1901 ενώ κατά την ίδια χρονική περίοδο, εκπρόσωποι πολιτικών κομμάτων υπόσχονταν τη νομική κατοχύρωση του συνεταιριστικού θεσμού. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών υπήρξε η θέσπιση του πρώτου συνεταιριστικού νομοθετήματος, το έτος 1915, με τον Ν. 602 «Περί συνεταιρισμών». Ο νόμος αυτός σε αδρές γραμμές επέτρεπε την ίδρυση αστικών, ασφαλιστικών, πιστωτικών, προμηθευτικών, παραγωγικών και άλλων μορφών συνεταιρισμών. Στόχος του Νόμου ήταν ο περιορισμός του εκμεταλλευτικού ρόλου των μεσαζόντων, η καταπολέμηση της τοκογλυφίας, αλλά και της εκμετάλλευσης των εργατών και αγροτών (Δροσοπούλου, 1989). Κατόπιν του ανωτέρω νόμου ακολούθησαν πλήθος νομικών τροποποιήσεων με θετικές ή αρνητικές για τους συνεταιρισμούς συνέπειες. Ως θετικό για τους συνεταιρισμούς νομοθέτημα αναφέρεται ο Ν. 921/1979, ο οποίος υιοθέτησε τις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές και τη συνεταιριστική νομοθεσία όπως αυτές είχαν θεσπιστεί και εφαρμοστεί στο σύνολο των χωρών της ΕΟΚ. Αρνητικό για τους συνεταιρισμούς νομοθέτημα υπήρξε η ψήφιση του Ν. 1541/85, ο οποίος εισήγαγε αλλαγές σχετικά με το ζήτημα του θεσμικού συνεταιριστικού πλαισίου και έδινε τη δυνατότητα στα κόμματα να παρεμβαίνουν στις συνεταιριστικές διαδικασίες (Δουβίτσα, 2016).

Προκειμένου να θεραπευθούν οι αρνητικές συνέπειες του ανωτέρω νόμου, το έτος 1993 θεσμοθετήθηκε ο Ν. 2169, ο οποίος ρύθμισε θετικά τις εσωτερικές οργανωτικές και εκλογικές διαδικασίες των συνεταιρισμών (Κορρές, 1999). Οι μεταγενέστεροι νόμοι 2169/1993 και 2181/1994 όριζαν ότι οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και οι Κοινοπραξίες τους είναι εκούσιες (οικειοθελείς) ενώσεις προσώπων και λειτουργούν ως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) με εμπορική ιδιότητα. Για την επίτευξη των σκοπών τους, είναι δυνατόν να συνεργάζονται με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, συνεταιρισμούς ή και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) (Παπαγιάννης, 1995). Ακολούθησε ο Ν. 2810/2000 ο οποίος, υιοθετώντας τους Ευρωπαϊκούς κανόνες δικαίου περί συνεταιρισμών, εισήγαγε ρυθμίσεις που προωθούσαν τον επιχειρηματικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών, αφού τους εξομοίωνε με τις κοινές εμπορικές επιχειρήσεις. Αποσκοπούσε, κατ' αυτόν τον τρόπο, στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας των συνεταιριστικών επιχειρήσεων στο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον (Δουβίτσα, 2016).

Εντός του ανωτέρω παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος, το 2010, η Ελλάδα, εξαιτίας της αδυναμίας της να εξυπηρετήσει το δημόσιο χρέος, προσέφυγε στον μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, στοχεύοντας στη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, εκτός των άλλων, θεσμοθέτησε και τον Ν. 4019/2011, ο οποίος αναφερόταν στην Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα εισάγοντας, μεταξύ άλλων, τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις υπό τη μορφή Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.) (Αδάμ, 2012). Ο διάδοχος Ν. 4430/2016 αναφέρεται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και επιχειρεί να απαλείψει θεσμικά κενά του προηγούμενου Ν. 4019/2011. Με τον εν λόγω νόμο εισάγονται, μεταξύ άλλων, κανόνες σχετικοί με τα εργασιακά και ασφαλιστικά θέματα, την παροχή οικονομικών και φορολογικών κινήτρων ενώ προβλέπεται υπό προϋποθέσεις ευέλικτο διοικητικό σχήμα. Τέλος, καθορίζονται κυρώσεις και πρόστιμα στις περιπτώσεις που παρατηρηθεί καταστρατήγηση των ρυθμίσεων του (Μπατάκης, 2016).

Εντός του ανωτέρω Νόμου (4430/2016) προβλέπεται η σύσταση αστικών συνεταιρισμών που, εφόσον πλοιορούν τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις των σχετικών διατάξεων του νόμου αυτού, εντάσσονται στους φορείς Κ.Α.Λ.Ο.

2.2. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί των Αστικών Συνεταιρισμών

Η σύσταση των αστικών συνεταιρισμών, πλέον του ανωτέρω νόμου, προβλέπεται και στον εν ισχύ Ν. 1667/1986. Αυτή η νομική πρόβλεψη του ανωτέρω νόμου σχετικά με τους αστικούς συνεταιρισμούς είναι ιδιαίτερα σημαντική. Προκειμένου να διερευνηθεί η σπουδαιότητα της ανωτέρω διακριτής συνεταιριστικής μορφής (του αστικού συνεταιρισμού), είναι αναγκαίο να διατυπωθεί ο ορισμός και η έννοια του, όπως αυτά έχουν επικρατήσει τόσο στο υφιστάμενο εθνικό όσο και διεθνές θεσμικό πλαίσιο.

Συγκεκριμένα οι Αστικοί Συνεταιρισμοί οι οποίοι εντάσσονται σύμφωνα με τον νόμο 4430/2016 στους φορείς Κ.Α.Λ.Ο. αποσκοπούν στη συλλογική και κοινωνική ωφέλεια. Η κοινωνική ωφέλεια εννοιολογικά προσδιορίζεται ως *«η εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα με την αξιοποίηση της κοινωνικής καινοτομίας μέσα από δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης ή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος ή κοινωνικής ένταξης»* (Ν. 4430, αρ. 2, παρ. 3). Ως συλλογική ωφέλεια ορίζεται η *“από κοινού εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών του φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας μέσα από την διαμόρφωση ισότιμων σχέσεων παραγωγής την δημιουργία θέσεων σταθερής και αξιοπρεπούς εργασίας, την συμφιλίωση προσωπικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής”*. (Ν. 4430, αρ. 2, παρ. 2)

Ο ανωτέρω νόμος αποτελεί έτερο νομοθέτημα σχετικά με τους αστικούς συνεταιρισμούς. Συγκεκριμένα ο εν ισχύ νόμος 1667/1986 ορίζει ότι αστικός συνεταιρισμός είναι η *“εκούσια ένωση προσώπων με οικονομικό σκοπό, η οποία χωρίς να αναπτύσσει δραστηριότητες αγροτικής οικονομίας αποβλέπει ιδίως στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη των μελών του και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους”*. (Ν.1667, αρ.1, παρ. 1). Πλέον αυτών ορίζεται ότι οι τομείς δράσης των αστικών συνεταιρισμών μπορούν να είναι παραγωγικοί, καταναλωτικοί, προμηθευτικοί, πιστωτικοί, μεταφορικοί και τουριστικοί (Ν. 1667, αρ.1, παρ. 2). Σημειώνεται ότι τα παραπάνω νομοθετήματα υιοθετούν το σύνολο των συνεταιριστικών αρχών όπως αυτές αναγνωρίζονται τόσο από τις διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις όσο και από το καταστατικό της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (Σιφνιώτης, 1990).

Συγκεκριμένα, στην παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 1667, αναφέρεται ότι μεταξύ των μελών του Αστικού Συνεταιρισμού απαιτείται *συνεργασία*, έτσι ώστε ο συνεταιρισμός να επιτύχει τον σκοπό του. Αντίθετα, τόσο στις συνεταιριστικές αρχές της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας όσο και στον Ν. 602/1915 χρησιμοποιούνται αντίστοιχα οι όροι *συνεργατικές αρχές* και *συνεργατική σύμπραξη* εργαζομένων. (Σιφνιώτης, 1990, σελ 22) Τούτο αναδεικνύει την εννοιολογική σύγχυση που επικρατεί ανάμεσα στους όρους «*συνεργατισμός*» και «*συνεργασία*».

2.2.1. Η έννοια του συνεργατισμού.

Αναλυτικότερα η έννοια του *συνεργατισμού* εστιάζεται στον ιδιαίτερο τρόπο δράσης της ομάδας (Σιφνιώτης, 1990), η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση πρωτίστως της οικονομικής και ακολούθως της κοινωνικής θέσης του ανθρώπου (Μαριάδης, 2012). Αυτό σημαίνει ότι, για τα μέλη των αστικών συνεταιρισμών, η συνεργατική πρακτική αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου μέσω της συνεργασίας τους να επιτύχουν τους σκοπούς και τους στόχους τους (Σιφνιώτης, 1990). Σημειώνεται ότι στα συνεργατικά εγχειρήματα η προαναφερθείσα έννοια της *συνεργασίας* μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού δεν είναι απαραίτητα επιθυμητή, είναι όμως αναγκαία. Τούτη η διάκριση μεταξύ των όρων *συνεργατισμός* και *συνεργασίας* αποτελούν πεδίο τόσο θεωρητικής όσο και θεσμικής σύγχυσης. Συγκεκριμένα, η θεωρητική σύγχυση αναφέρεται στην επιρροή δύο κυρίαρχων ιδεολογικών ρευμάτων ή σχολών, της ρεαλιστικής και της ανατρεπτικής. Όσον αφορά την θεσμική σύγχυση, αυτή αναφέρεται στην κοινή δράση των μελών ενός συνεργατικού εγχειρήματος –δράση που προϋποθέτει τη σύσταση ενός διακριτού νομικού προσώπου-, το οποίο δύναται να λειτουργεί βασιζόμενο στους κανόνες και στις αρχές του συνεργατισμού. Η διάκριση αυτή διαφοροποιεί τον αστικό συνεταιρισμό από άλλα νομικά πρόσωπα του κοινωνικού τομέα της οικονομίας, όπως, για παράδειγμα, των ιδρυμάτων, των εργατικών και επαγγελματικών σωματείων ή και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου ή Ιδιωτικού Τομέα (Σιφνιώτης, 1990).

2.2.2. Ιστορική Εξέλιξη των αστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

Στην ανωτέρω θεωρητική αναζήτηση εντοπίζεται η προσπάθεια των οικονομικά αδύναμων ανθρώπων να επιτύχουν την θεσμοθέτηση και ακολούθως την ίδρυση των πρώτων αστικών συνεταιρισμών. Η προσπάθειά τους αυτή αρχικά αποσκοπεί στην ανάπτυξη επαγγελματικών δραστηριοτήτων προκειμένου ακολούθως να απολαύσουν οικονομικά και κοινωνικά οφέλη.

Συγκεκριμένα οι Κοντογεώργος & Σεργάκη, (2015) αναφέρουν ότι το έτος 1915, με την ισχύ του Ν. 602/1915, ιδρύθηκαν πλήθος συνεργατικών εγχειρημάτων με παραγωγικές κυρίως δραστηριότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παραδείγματα του συνεργατικού υφαντηρίου Σαλαμίνας, της συνεργατικής ένωσης ξυλουργών και οικοδόμων Λαμίας και τέλος της συνεργατικής ένωσης εργατών λιμένος Πειραιώς Ακολούθως, μεταξύ των ετών 1915 έως και 1920, ιδρύθηκαν συνολικά διακόσιοι (200) συνεταιρισμοί. Εκτός από τους παραγωγικούς τομείς, τα συνεργατικά εγχειρήματα επεκτάθηκαν και σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, όπως ήταν το συνεργατικό φαρμακείο στον Πειραιά και ο συνεργατικός καταναλωτικός συνεταιρισμός ηλεκτρικού ρεύματος στη Θεσσαλονίκη. Στα επόμενα έτη η αύξηση της ίδρυσης αστικών συνεργατικών συνεταιρισμών συνδέθηκε κυρίως με την προσπάθεια των αδύναμων οικονομικά ανθρώπων να αποκτήσουν πρόσβαση σε αναγκαία αγαθά ή είδη πρώτης ανάγκης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι έως το 1924 ιδρύθηκαν συνολικά 866 αστικοί, παραγωγικοί, καταναλωτικοί, προμηθευτικοί ή και συγκοινωνιακοί συνεταιρισμοί.

Αντίθετα, στασιμότητα ανάπτυξης των αστικών συνεταιρισμών παρατηρείται σε εκείνες τις ιστορικές χρονικές περιόδους κατά τις οποίες είτε η πολιτεία είτε οι ίδιοι οι εργαζόμενοι ή οι υπάλληλοι εμφανίζονται αδιάφοροι. Μια τέτοια αδιαφορία εκ μέρους των οικονομικά αδύναμων ανθρώπων εξηγείται είτε από την έλλειψη ενδιαφέροντος των εργαζομένων των πόλεων, είτε από την επιλογή τους να ιδρύσουν καταναλωτικούς, και όχι παραγωγικούς συνεταιρισμούς (Κλήμης, 1985).

Οι δυσκολίες ίδρυσης και ανάπτυξης των συνεταιρισμών γενικά, αλλά και των αστικών συνεταιρισμών ειδικότερα, αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερης θεωρητικής έρευνας. Στοιχεία όσον αφορά τις δυσκολίες αυτές παρουσιάζονται παρακάτω.

2.3 Συνεταιριστικές Παρεκκλίσεις και Προβλήματα

Από τα έως τώρα αναγραφόμενα συμπεραίνεται ότι οι δυσχέρειες ή και τα προβλήματα ίδρυσης και ανάπτυξης των συνεταιρισμών εντοπίζονται σε παράγοντες που λειτουργούν είτε στο εξωτερικό, πολιτικό ή οικονομικό, περιβάλλον των συνεταιρισμών είτε σε αδυναμίες, παραβλέψεις ή αστοχίες προερχόμενες από το ίδιο το πεδίο (Gray & Kraenzle, 2002).

2.3.1. Εξωτερικές Παρεμβάσεις στους Συνεταιρισμούς

Αρχικά, όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο των συνεταιρισμών, είναι απαραίτητο να επισημανθεί πόσο σημαντικές είναι οι κυβερνητικές, θετικές ή αρνητικές, νομοθετικές παρεμβάσεις του. Ειδικότερα υπήρξαν θετικές νομοθετικές κυβερνητικές πρωτοβουλίες που επέδρασαν προωθητικά τόσο στην ίδρυση και στη λειτουργία των συνεταιρισμών όσο και στην ανάπτυξή τους. Ενδεικτικά υπενθυμίζεται ο πρώτος συνεταιριστικός Ν. 602/1915, ο οποίος θέσπισε τους συνεταιρισμούς και προώθησε το συνεταιριστικό πνεύμα. Αντίθετα, όπως προαναφέρθηκε, μεταγενέστερες νομοθετικές τροποποιήσεις του ίδιου νόμου προκάλεσαν πολυνομία και κατακερματισμό στο συνεταιριστικό θεσμικό πλαίσιο. Επίσης, παρατηρείται η θέσπιση συνεταιριστικών νομοθετημάτων τα οποία παρέκκλιναν από τις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές. Ενδεικτικά αναφέρεται ο Ν. 1541/1985, σύμφωνα με τον οποίο επιτράπηκε η είσοδος και η παρέμβαση των πολιτικών κομμάτων στις συνεταιριστικές διαδικασίες. Τέλος, ενώ η κεντρική διοίκηση αναλάμβανε θετικές για τους συνεταιρισμούς νομοθετικές πρωτοβουλίες, υπό την πίεση ισχυρών αντιτιθέμενων πολιτικών ή οικονομικών παραγόντων, εντέλει τις εγκατέλειψε (Δουβίτσα, 2016).

Οι ανωτέρω αντιτιθέμενοι οικονομικοί παράγοντες εντοπίζονται στα ισχυρά κοινωνικοοικονομικά στρώματα των μεσαζόντων, εμπόρων ή βιομηχάνων, που απειλούνται από τη θεσμική και οικονομική συνεταιριστική ανάπτυξη. Αυτό συμβαίνει, επειδή στους συνεταιρισμούς ενώνονται, συμμετέχουν και συνεργάζονται μέλη προερχόμενα από τα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα της κοινωνίας, που κυρίως επιδιώκουν οικονομική αυτονομία και ανεξαρτησία (Gray & Kraenzle, 2002).

2.3.2. Συνεταιριστικές Παρεκκλίσεις

Εκτός από τους εξωτερικούς παράγοντες που περιγράψαμε και οι οποίοι επιδρούν αρνητικά στη συνεταιριστική ανάπτυξη, σημαντικό κίνδυνο αποτελεί και η παρέκκλιση από συνεταιριστικές αρχές και στόχους που απορρέει από τα ίδια τα μέλη («Conditions, attitudes and structures of successful Pos and cooperatives», 2014). Ακολουθούν ενδεικτικά παραδείγματα απομάκρυνσης των μελών από τις συνεταιριστικές αρχές και στόχους.

Καταρχάς αναφέρεται η ίδρυση συνεταιρισμών με αποκλειστικό κίνητρο τη νομικά και χρηματοοικονομικά επιτρεπτή χρηματοδότησή τους από εθνικούς ή υπερεθνικούς οργανισμούς. Επίσης, έχει παρατηρηθεί η ίδρυση συνεταιρισμών τα μέλη των οποίων παρακινήθηκαν και ενθαρρύνθηκαν από ιδιωτικά επιχειρηματικά συμφέροντα εχθρικά προς

το συνεταιριστικό κίνημα (Κλήμης, 1985). Πέρα από τέτοιες παρεκκλίσεις, στη συνεταιριστική ιστορία ελλοχεύει και ο κίνδυνος της υπερβάλλουσας χρηματοδότησης, αλλά και της οικονομικά άλογης οικονομικής επέκτασης των συνεταιρισμών (*Αιτιολογική Έκθεση*, 2016). Πλήθος συνεταιρισμών, εκμεταλλευόμενοι τέτοιου τύπου χρηματοδοτικές ευκαιρίες, επενδύουν στην επέκταση του κτιριακού ή μηχανολογικού τους εξοπλισμού αγνοώντας το συνεταιριστικό ανθρώπινο δυναμικό και τη συνεταιριστική συνείδηση που απορρέει απ' αυτό. Τα συνεταιρισμένα μέλη είναι αναγκαίο να είναι όχι μόνο ικανά αριθμητικά αλλά και γνωσιολογικά ή συνειδησιακά επαρκώς καταρτισμένα, προκειμένου να υποστηρίξουν την επιχειρηματική ανάπτυξη του συνεταιρισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013). Τούτο εγείρει περαιτέρω ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα των διευθυντών να διοικήσουν τον συνεταιρισμό, αλλά και των γνώσεων των μελών σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους έναντι του συνεταιρισμού.

Οι συμπεριφορές αυτές εναντιώνονται στη διάδοση του συνεταιριστικού και συνεργατικού πνεύματος και της αντίστοιχης πρακτικής του, διότι –μεταξύ άλλων– προκαλούν αφενός μεν την επίκριση κυβερνητικών στελεχών ή της επιστημονικής κοινότητας, αφετέρου δε των επιχειρηματιών, οι οποίοι επιρρίπτουν ευθύνες κυρίως στον θεσμό και όχι στις λανθάνουσες επιλογές των μελών του («Conditions, attitudes and structures of successful Pos and cooperatives», 2014). Οι λανθάνουσες επιλογές των συνεταιρισμένων μελών εντοπίζονται μεταξύ άλλων στην παρέκκλιση από τις αρχές, τους στόχους και τους σκοπούς των συνεταιρισμών όπως αναφέρεται ανωτέρω (Parnell, 1990). Οι ανωτέρω λανθάνουσες επιλογές και παρεκκλίσεις αποτελούν πιθανή αιτία σύγχυσης αναφορικά με τη σχέση που διατηρούν και αναπτύσσουν με πολιτικούς ή συνδικαλιστικούς οργανισμούς. Συγκεκριμένα, τα συνεταιρισμένα μέλη, είτε από αμάθεια είτε από σύγχυση, μπλέκουν τη συνεταιριστική ιδέα και πρακτική με τις πολιτικές ή συνδικαλιστικές επιλογές τους και προκαλούν, κατ' αυτόν τον τρόπο, την αποδυνάμωση, την υποταγή και τελικά τη διάλυση του συνεταιριστικού πνεύματος και της πρακτικής του. Τούτος ο κίνδυνος είναι δυνατόν να αποφευχθεί μόνο όταν τα μέλη επιτύχουν τη σύζευξη της θεωρητικής συνεταιριστικής γνώσης με τις συνεταιριστικές πρακτικές και εμπειρίες (Κλήμης, 1985).

2.3.3. Αποφυγή Εξωτερικών Παρεμβάσεων και Εσωτερικών Παρεκκλίσεων

Σημειώνεται ότι ο ανωτέρω κίνδυνος ελαχιστοποιείται με την πλήρη λειτουργία της συνεταιριστικής εποπτικής υπηρεσίας, η οποία δύναται να ελέγχει το σύνολο των

πραγματοποιηθέντων συναλλαγών του συνεταιρισμού (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015). Επισημαίνεται ότι αυτή η εποπτική ή ελεγκτική διαδικασία προϋποθέτει τη γνώση και την εφαρμογή λογιστικών γνώσεων, αφού το αντικείμενό της είναι η ορθή και ακριβής καταγραφή του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη λογαριασμών του συνεταιρισμού. Ειδικότερα, αναφέρεται πως οι συνεταιρισμοί διαφέρουν από τις λοιπές ιδιωτικές ή δημόσιες επιχειρήσεις, διότι τα μέλη τους δύνανται να είναι ταυτόχρονα επενδυτές, ιδιοκτήτες, προμηθευτές και πελάτες του συνεταιρισμού. Η ιδιαιτερότητα αυτή των συνεταιριζόμενων μελών επιβεβαιώνεται και από την Υπηρεσία Μικρών Επιχειρήσεων της ΔΤΙ. Σε έκθεσή της η τελευταία συμπεραίνει ότι οι επιχειρήσεις του κοινωνικού τομέα αντιμετωπίζουν πολύπλοκες προκλήσεις, διότι εμπεριέχουν τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά ή περιβαλλοντικά στοιχεία. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων εστιάζεται όχι μόνο στην ανάγκη για πρόσθετη χρηματοοικονομική υποστήριξη του τομέα (Doherty, 2009), αλλά και στην έλλειψη οικονομικών δεξιοτήτων που παρατηρείται σε αυτόν. Συγκεκριμένα σε έγγραφο του Οργανισμού με τίτλο «Κοινωνική Επιχείρηση: Στρατηγική για την Επιτυχία» (ΔΤΙ, 2002) αναφέρονται ορισμένα είδη οικονομικών προβλημάτων με τα οποία έρχεται αντιμέτωπος ο τομέας, όπως είναι ο φόβος πιθανής δημιουργίας χρέους το οποίο συνδέεται, μεταξύ άλλων, με την έλλειψη οικονομικών δεξιοτήτων των μελών του τομέα. Το εν λόγω έγγραφο επικεντρώνεται στην εξάλειψη της άγνοιας του κοινωνικού τομέα σε θέματα που άπτονται της οικονομικής και λογιστικής επιστήμης. Καταλήγει δε στο συμπέρασμα ότι, η απόκτηση οικονομικών και λογιστικών γνώσεων αποσκοπεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση πλήθους οικονομικών και μη προβλημάτων του τομέα. Επίσης, προτείνει τη δημιουργία ειδικής υπηρεσίας αντικείμενο της οποίας θα είναι η ευαισθητοποίηση του τομέα σε οικονομικά θέματα (Doherty, 2009).

Από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη να διερευνηθούν περαιτέρω τα οικονομικά θέματα του κοινωνικού τομέα, και ειδικότερα όσον αφορά τη λογιστική επιστήμη. Τούτο διότι αντικείμενο της επιστήμης αυτής είναι η δημιουργία, η επιμέλεια και η εποπτεία ενός συστήματος διαχείρισης και παρακολούθησης των πόρων των οικονομικών οργανισμών (Φίλιου, 1984). Ειδικότερα για τους συνεταιριστικούς οργανισμούς, κλάδοι όπως η Διοικητική ή η Κοινωνική Λογιστική έχουν εξέχουσα σημασία.

2.4 Έννοια και αντικείμενο της Διοικητικής Λογιστικής.

2.4.1. Ορισμός και ιστορική εξέλιξη της Διοικητικής Λογιστικής.

Αρχικά είναι αναγκαίο να διατυπωθεί ο ορισμός της Διοικητικής Λογιστικής όπως αυτός αναφέρεται στην εθνική ή και διεθνή βιβλιογραφία. Ο Παπαδέας (2015) αναφέρει ότι σύμφωνα με την Αμερικανική Λογιστική Ένωση, το έτος 1966, ορίστηκε ότι Διοικητική Λογιστική είναι «η διαδικασία εξακρίβωσης, μέτρησης και γνωστοποίησης οικονομικών πληροφοριών, που επιτρέπει να ενημερώνονται για τις κρίσεις και τις αποφάσεις τους οι χρήστες των πληροφοριών» (American Accounting Association, 1966). Μεταγενέστερα το Chartered Institute of Management Accounting (CIMA) επίσημα υιοθέτησε τον ορισμό ότι η Διοικητική Λογιστική «αποβλέπει στην παροχή πληροφόρησης για να βοηθήσει τα στελέχη των οργανισμών να πάρουν καλύτερες αποφάσεις». Τέλος, η Δημοπούλου-Δημάκη (1999) αναφέρεται σε έναν ευρύτερο από τους προηγούμενους, ωστόσο παρόμοιο, ορισμό σύμφωνα με τον οποίο: «Η Διοικητική Λογιστική μετρά και αναφέρει χρηματοοικονομική και άλλων τύπων πληροφόρηση, που έχει ως πρωταρχικό σκοπό να βοηθήσει τους διευθύνοντες στην εκπλήρωση των στόχων του οργανισμού». Οι ορισμοί αυτοί αξίζει να σημειώσουμε ότι αποτυπώνουν την ιστορική ανάγκη δημιουργίας της Διοικητικής Λογιστικής ως έναν διακριτό κλάδο της λογιστικής.

Ιστορικά η Διοικητική Λογιστική, ως διακριτός κλάδος της Λογιστικής, εμφανίστηκε στις αρχές του 20ού αιώνα. Κατά τη χρονική αυτή περίοδο, οι μεγάλες επιχειρήσεις αντλούσαν κεφάλαια από πλήθος προμηθευτών, η έδρα των οποίων ήταν είτε εντός των εθνικών συνόρων της επιχείρησης είτε σε τρίτες χώρες. Τούτο ανάγκασε τις δανειοδοτούμενες επιχειρήσεις να συντάσσουν χρηματοοικονομικές εκθέσεις σχετικές με την οικονομική θέση της επιχείρησης προκειμένου να αποδεικνύουν στους επενδυτές τους τη χρηστή διαχείριση των δανειζόμενων απ' αυτούς κεφαλαίων (Johnson & Kaplan, 1987). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, εντός της Ελληνικής Επικράτειας, κατά το έτος 1929, στους συνεταιρισμούς και στις ενώσεις τους, επιχειρείται η εφαρμογή των κανόνων της διοικητικής λογιστικής στους τομείς της ενημέρωσης και της εποπτείας τους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι εκείνη τη χρονιά προσελήφθησαν από τους σταφιδικούς συνεταιρισμούς δεκαπέντε (15) εξειδικευμένοι υπάλληλοι για να επιμεληθούν εργασίες που άπτονταν της διοικητικής λογιστικής (Κλήμης, 1985)

Επίσης μεγάλες επιχειρήσεις, όπως, π.χ., οι εταιρείες General Motors και General Electric, αξίωναν από τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούσαν να δημοσιεύουν πέραν των χρηματοοικονομικών λογιστικών καταστάσεων και εκθέσεις με περιεχόμενο στοιχεία διοικητικής φύσεως. Αυτές οι διοικητικές εκθέσεις συνέβαλαν σημαντικά στη δημιουργία ενός ξεχωριστού κλάδου της λογιστικής, της διοικητικής λογιστικής (Δημοπούλου-Δημάκη, 1999).

2.4.2 Αντικείμενο της Διοικητικής Λογιστικής

Οι σχετικές με τη διοικητική λογιστική εργασίες επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στη συγκέντρωση, μέτρηση, ανάλυση και παρουσίαση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης, έτσι ώστε τα στελέχη της να επιτύχουν το βέλτιστο οικονομικό αποτέλεσμα σε συνδυασμό με την ορθολογική χρήση των διαθέσιμων πόρων. Ειδικότερα στη διοικητική λογιστική χρησιμοποιούνται στοιχεία των κλάδων τόσο της χρηματοοικονομικής λογιστικής, όπως, π.χ., της λογιστικής κόστους (Ελευθερίου, 2019), όσο και σε μη χρηματοοικονομικές λογιστικές εργασίες όπως είναι η αποτελεσματικότητα και η μέτρηση του μεριδίου της αγοράς στην οποία απευθύνονται (Δημοπούλου-Δημάκη, 1999).

Η αξιοποίηση των δύο παραπάνω κλάδων της λογιστικής από τους επιχειρηματίες ή διοικητές των επιχειρήσεων αποσκοπεί γενικά στην αναπτυξιακή διοικητική λειτουργία της επιχείρησης. Οι διοικητές της επιχείρησης είναι δυνατό, να αξιοποιήσουν τα αποτελέσματα των εργασιών της διοικητικής λογιστικής, προκειμένου να βελτιστοποιήσουν τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεών τους, να προγραμματίσουν ορθολογικότερα τις διοικητικές και οικονομικές δραστηριότητές τους, καθώς επίσης και να επιτύχουν την καθημερινή εύρυθμη διοικητική λειτουργία και έλεγχο της επιχείρησής τους (Δημητράς & Μπάλλας, 2009).

Αναλυτικότερα, η διοικητική λογιστική, κατά την άσκηση των διαδοχικών λειτουργιών της, επικεντρώνεται τόσο στη συγκέντρωση και καταχώρηση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης όσο και στον έλεγχο, την ανάλυση και τον σχεδιασμό των οικονομικών δραστηριοτήτων της. Επίσης, με αυτές τις εργασίες που περιγράψαμε επιτυγχάνεται η ταχύτερη και εγκυρότερη διάχυση των πληροφοριών, με αποτέλεσμα οι διοικητές των επιχειρήσεων να λαμβάνουν τις βέλτιστες αποφάσεις. Κι αυτό γιατί το σύνολο των επιχειρήσεων όλων των τομέων της παραγωγής εξαρτώνται από τις πληροφορίες της λογιστικής για να αποκτήσουν πλήρη γνώση της χρηματοοικονομικής και μη κατάστασής

τους. Η γνώση αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στους διοικητές των επιχειρήσεων, ώστε να είναι σε θέση να αποφασίζουν, μεταξύ άλλων, τόσο για την κοστολόγηση όσο και για την τιμολόγηση των αγαθών ή των υπηρεσιών που προσφέρουν. Επιπλέον στις χρηματοοικονομικές και μη εργασίες η διοικητική λογιστική συμβάλλει θετικά στην αξιοποίηση των χρηματοοικονομικών και μη στοιχείων. Ενδεικτικά ως παράδειγμα αναφέρεται ότι είναι δυνατό να αξιοποιηθούν και να συγκριθούν τα στοιχεία ανάμεσα στο προϋπολογισμένο και στο πραγματικό κόστος αγοράς προϊόντων ή και παροχής υπηρεσιών. Τέλος, το σύνολο των εργασιών της διοικητικής λογιστικής αποτελεί για τους διοικητές των επιχειρήσεων σημαντικό διοικητικό εργαλείο, προκειμένου να κατανοήσουν και τυχόν άλλα εναλλακτικά σχέδια επιχειρηματικών αποφάσεων τους (Δημοπούλου-Δημάκη, 1999). Η ικανότητα της διοικητικής λογιστικής να παρέχει στους διοικητές των επιχειρήσεων έγκυρη πληροφόρηση και ευελιξία στη διαδικασία λήψης αποφάσεων φαίνεται πως είναι το σημαντικό της συγκριτικό πλεονέκτημα.

Καταλήγοντας οφείλουμε να σημειώσουμε ότι τα θεωρητικά και τα πρακτικά όρια μεταξύ διοικητικής και αναλυτικής λογιστικής είναι δυσδιάκριτα, επειδή, σε αντίθεση με τη χρηματοοικονομική λογιστική, στη διοικητική λογιστική λαμβάνονται υπόψη και μη χρηματικές αξίες, οι οποίες αποτελούν αναγκαιότητα όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων από τους διοικητές των επιχειρήσεων (Δημοπούλου-Δημάκη, 1999). Τέλος επισημαίνεται ότι ο κλάδος της Διοικητικής Λογιστικής έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία ενός έτερου κλάδου της λογιστικής, ο οποίος ονομάζεται Κοινωνική Λογιστική (Φίλιου, 1984).

2.5 Έννοια και Αντικείμενο της Κοινωνικής Λογιστικής

2.5.1 Ορισμός και Ιστορική Εξέλιξη της Κοινωνικής Λογιστικής

Η Κοινωνική Λογιστική ορίζεται ως ο κλάδος που ασχολείται με την παροχή πληροφοριών ποιοτικής φύσεως σχετικά με τις κοινωνικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και αποσκοπεί στο να βοηθήσει κυρίως τους διοικητές της οικονομικής μονάδας να λάβουν ορθές αποφάσεις (Καραγιώργου, 1994) Συγκεκριμένα η κοινωνική λογιστική δύναται να παρέχει τόσο στα μέλη όσο και στους διοικητές των οικονομικών οργανισμών κάθε, οικονομικής φύσης, πληροφορία προκειμένου να τους βοηθήσει να λάβουν τις κατάλληλες επιχειρηματικές και οικονομικές ενέργειες και αποφάσεις υπέρ της επιχείρησης. (Drury, 2012)

Τούτο διότι κυρίως οι διοικητές των οικονομικών οργανισμών γενικά φέρουν την ευθύνη της λήψης των αποφάσεων του οικονομικού οργανισμού. Οι αποφάσεις αυτές είναι δυνατό να επηρεάσουν αρνητικά ή θετικά την οικονομική θέση του οργανισμού και κατ'επέκταση το κοινωνικό περιβάλλον εντός του οποίου δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Η επιλογή των ανωτέρω ορθών ή μη αποφάσεων εν πολλοίς καθορίζεται από την δυνατότητα πρόσβασης που έχουν οι υπεύθυνοι της επιχείρησης στις πολυποικίλες οικονομικές ή διαχειριστικές πληροφορίες της επιχείρησης. (Weetman, n.d.)

Η ανωτέρω κοινωνική επίπτωση των οικονομικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων δικαιολογεί και τη θεωρητική επεξεργασία και τη συμβολή των κοινωνικών επιστημόνων με την οικονομία γενικότερα, και ειδικότερα με την κοινωνική λογιστική. Συγκεκριμένα, στο έργο του Μάρξ, με τίτλο *Το Κεφάλαιο*, συμβάλλει θετικά στη μετέπειτα διαμόρφωση της κοινωνικής λογιστικής, η ανάπτυξη της οποίας προσδιορίζεται χρονικά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (Θεοφανίδης, 1985). Αυτή τη χρονική περίοδο παρατηρείται η διοικητική και οικονομική μεγέθυνση των επιχειρήσεων και τούτο αποτελεί προνομιακό πεδίο ανάπτυξης της κοινωνικής Λογιστικής αντικείμενο της οποίας είναι η συστηματική και ορθολογική ταξινόμηση άπειρων οικονομικών συναλλαγών και διαδικασιών (Retolara, J. San-Jose, L. & Ruiz-Roqueni, M. 2016).

2.5.2 Αντικείμενο της Κοινωνικής Λογιστικής.

Ειδικότερα, αντικείμενο της Κοινωνικής Λογιστικής αποτελεί η επιχειρηματική ανάλυση και η λύση προβλημάτων κοινωνικής φύσεως, ως εκ τούτου αναδεικνύεται σε εκείνο τον κλάδο της Λογιστικής που επιχειρεί να την εισαγάγει στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών (Φίλιου, 1984). Τούτο αναδεικνύει την σπουδαιότητα εφαρμογής της κοινωνικής λογιστικής στις επιχειρήσεις, διότι, μεταξύ άλλων, δίνει τη δυνατότητα λογοδοσίας στους μετόχους ή σε τρίτα σχετιζόμενα με την επιχείρηση, φυσικά ή νομικά, πρόσωπα. Επιπροσθέτως, η κοινωνική λογιστική είναι ιδιαίτερα σημαντική στην αναγνώριση και μέτρηση τόσο του κοινωνικού κόστους όσο και του κοινωνικού οφέλους της οικονομικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων που ανάγονται σε κοινωνικό θεσμό. Αυτή η διάσταση της λογιστικής έχει επικρατήσει να ονομάζεται είτε Εταιρική Κοινωνική Λογιστική ή Λογιστική των Κοινωνικών Υπευθυνότητων είτε Κοινωνική Ελεγκτική ή Λογιστική για Κοινωνική Απόδοση του Εταιρικού Έργου (Φίλιου, 1984).

Ειδικότερα, ο Henriques (2010) αναφέρει ότι σε επίπεδο επιχείρησης η κοινωνική λογιστική επιτελεί τις εξής εργασίες:

- Επιλέγει τις μεταβλητές και τις διαδικασίες μέτρησης των κοινωνικών στόχων.
- Συστηματοποιεί το σύνολο των χρήσιμων πληροφοριών ώστε να εκτιμήσει την κοινωνική απόδοση του επιχειρηματικού έργου.
- Δημοσιοποιεί τις ανωτέρω πληροφορίες στο σύνολο των κοινωνικών ομάδων εντός και εκτός επιχείρησης.
- Κατευθύνει τους διευθυντές της επιχείρησης να αντιληφθούν τις κοινωνικές συνέπειες των αποφάσεών τους και τους υποχρεώνει να χρησιμοποιήσουν ορθολογικά τους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους της επιχείρησης.

Οι ανωτέρω εργασίες της κοινωνικής λογιστικής είναι δυνατό να εφαρμοστούν σε μια επιχείρηση ακολουθώντας μια μεθοδολογική προσέγγιση που συνίσταται από ορισμένα κριτήρια. Αυτά, σύμφωνα με τον Φίλιο (1984), είναι τα εξής:

1. Κοινωνικοί λογιστικοί δείκτες. Ενδεικτικά οι δείκτες αυτοί αναφέρονται:

- στην περιγραφή των στόχων που ενδιαφέρουν την επιχείρηση,
- στη μέτρηση των αποτελεσμάτων των ανωτέρω στόχων,
- στην ποσοτικοποίησή τους,
- στους πιθανούς νέους στόχους και τέλος
- στη μέτρηση απόδοσης του κοινωνικού έργου της.

2. Πεδίο ενδιαφερόντων της επιχείρησης. Ενδεικτικά αναφέρονται τα πεδία της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της αλληλεπίδρασης με την κοινωνία γενικά και με την τοπική ειδικότερα.

3. Ευρύτεροι στόχοι της λογιστικής με προοπτική την άριστη και δίκαιη κατανομή των πόρων. Συγκεκριμένα:

- βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων αξιοποιώντας τους ενδοεπιχειρησιακούς ανθρώπινους, φυσικούς και χρηματοοικονομικούς πόρους,

- θέσπιση ενδοεπιχειρησιακών διαδικασιών με στόχο τη συνεχή εκτίμηση του κοινωνικού έργου της επιχείρησης,
- δημιουργία βάσης δεδομένων για τον έλεγχο της χρηματοοικονομικής και κοινωνικής της απόδοσης.

4. Μέτρηση της κοινωνικής απόδοσης της επιχείρησης.

5. Κοινωνική επένδυση της επιχείρησης. Δημιουργία ενός λογιστικού συστήματος το οποίο θα αποτυπώνει τους χρηματοοικονομικούς και κοινωνικούς στόχους της επιχείρησης.

2.6 Ερευνητικά Ερωτήματα.

Από την ανωτέρω θεωρητική επεξεργασία σχετικά με τους συνεταιρισμούς και των αρχών της κοινωνικής και διοικητικής λογιστικής διαπιστώνεται ότι ενώ οι συνεταιρισμοί υποχρεούνται στην τήρηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι αμφίβολο εάν εφαρμόζουν οικονομικές και διαχειριστικές καταστάσεις οι οποίες άπτονται των κλάδων της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής.

Η ανωτέρω θεωρητική αμφιβολία δημιουργεί ερωτήματα τα οποία επικεντρώνονται γενικά στις οικονομικές, και διαχειριστικές κυρίως, διαδικασίες του υπό έρευνα αστικού συνεταιρισμού.

Συγκεκριμένα τα ερευνητικά ερωτήματα μεταξύ άλλων επικεντρώνονται στην :

- διερεύνηση των διοικητικών διαδικασιών του συνεταιρισμού,
- διερεύνηση των επαγγελματικών και διαχειριστικών διαδικασιών του,
- διερεύνηση των μεθόδων παρακολούθησης των οικονομικών συναλλαγών της επιχείρησης.
- σύνδεση της χρηματοοικονομικής της δραστηριότητας με τους λογαριασμούς κοινωνικού αντίκτυπου και τέλος,
- υφιστάμενη μεθοδολογία ή τον τρόπο μέτρησης του κοινωνικού αντίκτυπου των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Στόχος των ανωτέρω ερευνητικών ερωτημάτων και της ακόλουθης ερευνητικής διαδικασίας είναι η παρουσίαση ενός εναλλακτικού λογιστικού σχεδίου, των οικονομικών και διαχειριστικών διαδικασιών και πρακτικών του συνεταιρισμού, το οποίο δύναται να

συμβάλει θετικά στους κοινωνικούς και λογιστικούς λογαριασμούς της, υπό έρευνα, επιχείρησης.

3. Μεθοδολογία Έρευνας

3.1. Ερευνητικός σκοπός και μεθοδολογικά ερευνητικά εργαλεία

Όπως προαναφέρθηκε σκοπός της μελέτης είναι η εφαρμογή των κανόνων διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής στις λογιστικές και διαχειριστικές καταστάσεις του συνεταιρισμού «Το Παγκάκι». Γενικά αναφέρεται ότι η αξιοποίηση των ανωτέρω θεωρητικών και πρακτικών προσεγγίσεων δίνει τη δυνατότητα να διαμορφωθούν οι κατάλληλες ερευνητικές συνθήκες, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η επιτόπια έρευνα περίπτωσης στον αστικό συνεταιρισμό με την επωνυμία «Το Παγκάκι»

Ο ανωτέρω σκοπός είναι δυνατό να ερευνηθεί μέσω της κάτωθι μεθοδολογικά προτεινόμενης ποιοτικής έρευνας η οποία προκρίνεται στις περιπτώσεις όπου ο ερευνητής επιχειρεί να αντλήσει γνώσεις (Ιωσηφίδης, 2003) επιδιώκοντας να *«ανακαλύψει τις απόψεις του ερευνώμενου πληθυσμού, εστιάζοντας στις οπτικές γωνίες υπό τις οποίες τα άτομα βιώνουν και αισθάνονται τα γεγονότα»* (Κεδράκα, 2008). Η ποιοτική έρευνα, σύμφωνα με την ανωτέρω περιγραφή, προκρίνεται έναντι άλλων ερευνητικών μεθόδων προκειμένου να αξιοποιηθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της. Μεταξύ άλλων, πλεονέκτημα είναι και το ότι οι απαντήσεις των ερευνητικών ερωτημάτων αντλούνται άμεσα από τα υπό έρευνα υποκείμενα. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι επιτρέπει στους ερωτώμενους να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη, τις εμπειρίες και τις προτάσεις τους. Επιπλέον σημαντικό πλεονέκτημα της προτεινόμενης ποιοτικής έρευνας αποτελεί και η φυσική παρουσία του ερευνητή στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον των υπό έρευνα υποκειμένων, διότι διασφαλίζει την εγκυρότητα τόσο της διαδικασίας όσο και του αποτελέσματος της έρευνας (Δαφέρμος, Σταματάς, Κουκουριτάκης, & Χιωτάκης, 2011). Αυτό συμβαίνει διότι μια τέτοια έρευνα επιτρέπει στον ερευνητή να αλληλεπιδρά με τα υπό έρευνα υποκείμενα μέσω των οποίων παράγονται ή και αναπαράγονται τα υπό έρευνα κοινωνικοοικονομικά ερευνητικά φαινόμενα (Ιωσηφίδης, 2003).

Η φυσική παρουσία του ερευνητή στο πεδίο και η αλληλεπίδρασή του με τα υπό έρευνα υποκείμενα συνίσταται, ως μεθοδολογική πρακτική, στις μελέτες ή στις έρευνες περιπτώσεων (case studies), καθώς, μέσω της μελέτης μιας συγκεκριμένης περίπτωσης,

ερευνάται και αναλύεται ένα κοινωνικό φαινόμενο (Ιωσηφίδης, 2003). Εκτός αυτού, η ανωτέρω μεθοδολογική πρακτική κρίνεται κατάλληλη για μελέτες που έχουν έντονο διερευνητικό χαρακτήρα. Ο διερευνητικός χαρακτήρας των μελετών αυτών είναι δυνατόν να εστιάζεται, μεταξύ άλλων, σε ομάδες ατόμων ή οργανισμών που συγκεντρώνουν σύγχρονα χαρακτηριστικά και γεγονότα στα οποία επιχειρείται η μελέτη και η αποτίμησή τους. Η μελέτη αυτή είναι δυνατόν να εστιάζεται στο «τι ακριβώς συμβαίνει» στον υπό έρευνα πληθυσμό ή οργανισμό. Τούτο είναι σημαντικό προκειμένου τα αποτελέσματά της να είναι ικανά να επαναδιατυπώνουν ή να θέτουν νέα ερωτήματα ή και να παράγουν νέες ιδέες και προοπτικές. Τέλος, οι μελέτες περίπτωσης αποσκοπούν στην έρευνα, συλλογή και ανάλυση τεκμηρίων και αρχείων, στάδια που είναι δυνατόν να επιτευχθούν είτε μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης είτε μέσω της προτεινόμενης συνέντευξης «εις βάθος» (Κασιμάτη, 2002).

Αναλυτικότερα, η ανωτέρω πρωτογενής (primary) συμμετοχή του ερευνητή στο πεδίο αποσκοπεί στην εφαρμογή της μεθοδολογικής πρακτικής της συνέντευξης, και ειδικότερα της «εις βάθος» συνέντευξης, διότι μέσω αυτής αναμένεται να δοθούν ουσιαστικές και εις βάθος κατάλληλες απαντήσεις σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα. Σημειώνεται ότι η «εις βάθος» συνέντευξη χρησιμοποιείται ευρέως στην ποιοτική κοινωνική έρευνα, επειδή στοχεύει στη συλλογή επιπλέον πληροφοριών σχετικά με τις εμπειρίες, τις απόψεις, τις στάσεις και τις αναπαραστάσεις των συμμετεχόντων. Μεταξύ των διάφορων τύπων συνεντεύξεων επιλέγεται ο τύπος της συνέντευξης πρόσωπο με πρόσωπο («face to face interview»). Η συνέντευξη αυτή προϋποθέτει, την ειλικρινή και άμεση σχέση ερευνητή και ερωτώμενου. (Ιωσηφίδης, 2003). Ως τύπος συνέντευξης επιλέγεται η ημιδομημένη συνέντευξη, μέσω της οποίας διασφαλίζεται η επιπλέον προσδοκώμενη εγκυρότητα του ερευνητικού αποτελέσματος. Τούτο διότι στην ημιδομημένη συνέντευξη απουσιάζουν οι προκαθορισμένες ερωτήσεις, επειδή αυτή βασίζεται σε θεματικές περιοχές πάνω στις οποίες αναπτύσσεται η αλληλεπίδραση μεταξύ του ερευνητή και του ερωτώμενου (Ιωσηφίδης, 2003). Από την ευρύτερη κατηγορία της ημιδομημένης συνέντευξης επιλέγεται η εντοπισμένη συνέντευξη, που αποσκοπεί στη βέλτιστη αξιοποίηση των γνώσεων και των εμπειριών των μελών μιας ομάδας (Φίλιας, 1998). Στην παρούσα έρευνα την ομάδα απαρτίζουν τα μέλη του υπό εξέταση αστικού συνεταιρισμού.

Σημειώνεται δε ότι, προκειμένου να απαντηθούν τα ανωτέρω ερευνητικά ερωτήματα, απαιτήθηκε η έρευνα πεδίου να υλοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο στον χώρο του υπό έρευνα αστικού συνεταιρισμού. Πραγματοποιήθηκαν δε, συνολικά έντεκα (11) συνεντεύξεις (μία συνέντευξη με κάθε εργαζόμενο ξεχωριστά). Συγκεκριμένα αναφέρονται οι ημερομηνίες διεξαγωγής των συνεντεύξεων: 5, 6, 7, 9, 14, 17, 20, 24 και 28 Μαρτίου 2019, καθώς επίσης και στις 3 και 8 Απριλίου του ίδιου έτους. Επιπλέον απαιτήθηκε και η παρουσία του ερευνητή σε συνολικά δύο συνελεύσεις: της Πέμπτης 28 Φεβρουαρίου 2019, καθώς και στη συνέλευση της Πέμπτης 23 Μαΐου 2019.

Τέλος, ευρεία συζήτηση και ουσιαστικός διάλογος διεξήχθη με τα μέλη της οικονομικής επιτροπής του συνεταιρισμού στις 4 Μαρτίου, 10 Απριλίου και 21 Μαΐου.

4. Ανάλυση και Αποτελέσματα.

4.1. Ερευνητική Διαδικασία.

Αρχικά αναφέρεται ότι η έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά και μόνο στον χώρο του υπό έρευνα αστικού συνεταιρισμού, κάτι που αποτέλεσε ιδιαίτερα χρήσιμη και αναγκαία επιλογή, διότι αυτή η ερευνητική πρακτική επέτρεψε την άμεση πρόσβαση στις έντυπες και προφορικές ερευνητικές πηγές. Ειδικότερα αναφέρεται η αμεσότητα της επικοινωνίας με τους εργαζομένους του συνεταιρισμού, καθώς επίσης και της πρόσβασης σε κάθε λογιστικό ή άλλο αναγκαίο για την ερευνητική διαδικασία έγγραφο. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η διενέργεια της παρούσας έρευνας οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στη θετική ομόφωνη απόφαση των μελών του αστικού συνεταιρισμού στη συνέλευση της 28ης Φεβρουαρίου 2019. Στη συνέλευση παρουσιάστηκε ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, καθώς επίσης και η ανάγκη συμμετοχής όλων των μελών. Τούτο έγινε αποδεκτό από όλα τα μέλη τα οποία ανέλαβαν πρόθυμα να προσφέρουν κάθε δυνατή βοήθεια. Συγκεκριμένα, εξουσιοδότησαν τα τρία μέλη της οικονομικής επιτροπής να ενεργήσουν θετικά και να παράσχουν κάθε δυνατό και πρόσφορο μέσο για τις ανάγκες της ανωτέρω έρευνας. Σημειώνεται ότι η ανωτέρω τριμελής επιτροπή είναι αιρετή, συστάθηκε δε, με απόφαση της γενικής συνέλευσης του αστικού συνεταιρισμού.

4.1.1. Ερευνητική Διαδικασία συνεντεύξεων «εις Βάθος»

Σε συνέχεια της ανωτέρω απόφασης στις 4/3/2019, πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνάντηση μεταξύ του ερευνητή και των μελών της επιτροπής. Εκ μέρους του ερευνητή τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με τη γενική νομική και φορολογική εικόνα του αστικού συνεταιρισμού. Ειδικότερα τέθηκαν προς τα μέλη της επιτροπής τα ακόλουθα σχετικά ερωτήματα:

1. Η νομική μορφή του συνεταιρισμού.
2. Η επιχειρηματική του δραστηριότητα.
3. Κατηγορία Λογιστικών βιβλίων και τρόπος τήρησής τους.
4. Αρμοδιότητες οικονομικής επιτροπής.
5. Ενημέρωση μελών σχετικά με τα οικονομικά στοιχεία της.
6. Καθήκοντα και υποχρεώσεις εργαζομένων.

Αναφορικά με τα ανωτέρω ερωτήματα σημειώνεται ότι τα μέλη της οικονομικής επιτροπής απάντησαν με προθυμία.

Ειδικότερα, στο πρώτο ερώτημα δόθηκε η απάντηση ότι ο αστικός συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 2009 με τη νομική μορφή του αστικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986 «Περί αστικών συνεταιρισμών». Πλήρης τίτλος του συνεταιρισμού είναι: «Αστικός Συνεταιρισμός για την Αλληλέγγυα Οικονομία. Ο δρόμος ΣΥΝ.ΠΕ», με διακριτικό τίτλο: «Ο δρόμος της ΣΥΝ.ΠΕ». Σημειώθηκε ότι ο δημόσια γνωστός τίτλος του συνεταιρισμού, «το παγκάκι», είναι τίτλος ο οποίος αναγράφεται στην πινακίδα που είναι αναρτημένη πάνω από την πόρτα εισόδου της επιχείρησης.

Ως προς το δεύτερο ερώτημα τα μέλη της επιτροπής απάντησαν ότι αντικείμενο της κύριας επιχειρηματικής τους δραστηριότητας είναι: «Άλλες υπηρεσίες υποστήριξης για τη βελτίωση της ζωής των πολιτών και την αναβάθμιση των γενικών συνθηκών διαβίωσης». Πλέον αυτής, δραστηριοποιούνται σε έξι συνολικά δευτερεύουσες δραστηριότητες, αντικείμενο των οποίων είναι η άσκηση εμπορικών δραστηριοτήτων ειδών καφέ, κακάο, ζάχαρης, βιβλίων, και τέλος «Υπηρεσίες που παρέχονται από καφενείο χωρίς τεχνικά και μηχανικά παιχνίδια». Η τελευταία δευτερεύουσα δραστηριότητα συγκεντρώνει και τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Η δευτερεύουσα αυτή δραστηριότητα αναφέρεται στην πώληση αφεινημάτων, ποτών, μη μαγειρευτού φαγητού και άλλων συναφών ειδών, τα οποία σερβίρονται αποκλειστικά και μόνο σε τραπεζοκαθίσματα της επιχείρησης.

Όσον αφορά την κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης, τα μέλη της επιτροπής δήλωσαν ότι αυτή, αποτέλεσε συνειδητή επιλογή τους προκειμένου να αναδείξουν την επιδίωξή τους για τη βελτίωση της κοινωνικής και συλλογικής ωφέλειας. Τούτο αποτέλεσε και βασικό κίνητρο για την επέκταση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στις υπόλοιπες δευτερεύουσες δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι η εμπορία αφεινημάτων αποσκοπεί στην ικανοποίηση κοινωνικών και οικονομικών αναγκών φτωχών παραγωγών οι οποίοι και παράγουν τα προϊόντα αυτά. Τα ανωτέρω προϊόντα, καθώς επίσης και τα προς πώληση βιβλία, είναι τοποθετημένα εντός του καταστήματος σε διακριτό αλλά ορατό και προσβάσιμο σημείο. Τέλος, ανέφεραν ότι, κατά τη δική τους άποψη, οι δευτερεύουσες δραστηριότητες αποσκοπούν στην επιτυχία της κύριας, δηλαδή στην επιδιωκόμενη βελτίωση της ζωής των πολιτών και στην αναβάθμιση των ποιοτικών συνθηκών ζωής τους.

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα γνωστοποιήθηκε στον ερευνητή ότι γενικά η τήρηση των λογιστικών βιβλίων του συνεταιρισμού, καθώς και η επίβλεψη των φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων του, έχουν ανατεθεί σε εξειδικευμένο εξωτερικό συνεργάτη με την ειδικότητα του λογιστή. Ο λογιστής, μεταξύ άλλων, αναλαμβάνει την ορθότητα και πληρότητα καταχώρησης των οικονομικών συναλλαγών και στοιχείων στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Σημειώνεται ότι η κατάσταση αποτελεσμάτων αναφέρεται στο ευρέως γνωστό «Βιβλίο Εσόδων – Εξόδων» του απλογραφικού λογιστικού συστήματος. Συγκεκριμένα, στις ανωτέρω καταστάσεις καταχωρούνται ανά ημέρα, μήνα και έτος τα συνολικά έσοδα και έξοδα της επιχείρησης. Ως έσοδα ενδεικτικά αναφέρονται τα «Δελτία Ημερήσιας Κίνησης (“Ζ”）」 ή οι αποδείξεις του τερματικού αποδοχής καρτών (POS). Ως έξοδα ενδεικτικά αναφέρονται τα «Τιμολόγια Πώλησης» αγαθών ή λήψης υπηρεσιών. Γενικά σημειώνεται ότι σε κάθε παραστατικό είναι υποχρεωτική, μεταξύ άλλων, η αναγραφή της ημερομηνίας του παραστατικού, της επωνυμίας του προμηθευτή, καθώς επίσης και το είδος και η ποσότητα των αγαθών πώλησης. Πλέον αυτών υποχρεωτικά αναγράφεται η συνολική αξία των προϊόντων συμπεριλαμβανομένων των νόμιμων φορολογικών ή άλλων κρατήσεων και επιβαρύνσεων. Τα στοιχεία αυτά καταχωρούνται στις λογιστικές καταστάσεις ως βεβαιωμένα και εκκαθαρισμένα ανεξάρτητα από την πληρωμή τους. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι τα καταχωρημένα στις λογιστικές καταστάσεις στοιχεία νοούνται ως πληρωμένα ανεξάρτητα από την απαίτηση εξόφλησής τους. Πλέον του βιβλίου αυτού τηρείται διακριτά και η κατάσταση με τον τίτλο «Μητρώο Παγίων». Στην κατάσταση αυτή καταγράφονται τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης τα οποία χρησιμοποιούν πλέον του έτους προς όφελος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Πλέον των ανωτέρω δύο λογιστικών βιβλίων καμία άλλη σχετική με τα οικονομικά ή λογιστικά στοιχεία κατάσταση δεν τηρείται στον συνεταιρισμό. Ως προς το ζήτημα των πηγών εσόδων και εξόδων του συνεταιρισμού, τα μέλη της επιτροπής απάντησαν ότι τα έσοδα του συνεταιρισμού προέρχονται αποκλειστικά και μόνο από την πώληση των προϊόντων των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο φορολογικό μητρώο του συνεταιρισμού. Ως προς τα έξοδα ανέφεραν ενδεικτικά ορισμένες κατηγορίες εξόδων, όπως προμηθευτές, αμοιβές τρίτων (λογιστής, συντηρητές μηχανημάτων κ.λπ.), ενοίκιο, μισθοδοσία, φόροι/τέλη, διάφορα λειτουργικά ή μη έξοδα, αγορές παγίων και των αποσβέσεων τους. Το σύνολο των ανωτέρω χρηματοοικονομικών στοιχείων γνωστοποιείται στα μέλη της επιτροπής μέσω ενός εντύπου που παραλαμβάνουν από τον λογιστή της επιχείρησης.

Όσον αφορά το τέταρτο ερώτημα σχετικά με τις αρμοδιότητες της οικονομικής επιτροπής, ανέφεραν ότι αυτές είναι ενδεικτικά η επικοινωνία με τον λογιστή, η παρακολούθηση των εσόδων και εξόδων του συνεταιρισμού, καθώς επίσης και η επικοινωνία με τους προμηθευτές ή τους εξωτερικούς συνεργάτες της επιχείρησης. Επίσης, σημαντικό καθήκον των μελών της επιτροπής είναι η ενημέρωση του συνόλου των μελών του συνεταιρισμού για κάθε θέμα της αρμοδιότητάς τους. Για το σύνολο των ανωτέρω ενεργειών, λογοδοτούν στη συνέλευση του συνεταιρισμού.

Όσον αφορά το πέμπτο ερώτημα, τα μέλη απάντησαν ότι η ενημέρωση των υπόλοιπων εργαζομένων του συνεταιρισμού πραγματοποιείται στις εβδομαδιαίες τακτικές συνελεύσεις τους. Πλέον των συνελεύσεων γίνεται γνωστό και με κάθε άλλο πρόσφορο μέσο διότι, κατά δήλωσή τους, η επικοινωνία είναι καθημερινή και άριστη. Σχετικά με το περιεχόμενο της ενημέρωσης των εργαζομένων ως προς τα χρηματοοικονομικά ζητήματα της επιχείρησης, απάντησαν ότι αυτό βασίζεται στο έντυπο της οικονομικής έκθεσης του λογιστή προς τα μέλη της οικονομικής επιτροπής. Συγκεκριμένα, ο λογιστής παραδίδει στα μέλη της επιτροπής ένα μηνιαίο έντυπο με τον διακριτό τίτλο «Έκθεση Οικονομικών Στοιχείων». Στην έκθεση αυτή αποτυπώνεται το σύνολο των εσόδων και εξόδων του εκάστοτε μήνα. Ενδεικτικά ανέφεραν ότι στην έκθεση περιλαμβάνονται οι λογαριασμοί των εσόδων, των προμηθευτών, των αμοιβών τρίτων, των διάφορων εξόδων, φόρων, τελών και τέλος της μισθοδοσίας.

Κατά τη γνώμη των μελών της επιτροπής, η ανωτέρω έκθεση παρουσιάζει δύο αδυναμίες. Η πρώτη αδυναμία είναι ότι παραλαμβάνεται συνήθως το πρώτο εικοσαήμερο του επόμενου μήνα αναφοράς της έκθεσης. Τούτη η χρονική καθυστέρηση απαγορεύει στα μέλη της επιτροπής –και κατ' επέκταση στο σύνολο των εργαζομένων του συνεταιρισμού– να αποκτήσουν έγκαιρα την πλήρη χρηματοοικονομική εικόνα του μήνα αναφοράς. Η ανωτέρω καθυστέρηση δυσχεραίνει το έργο τους, διότι δεν μπορούν να αποτιμήσουν εγκαίρως την χρηματοοικονομική θέση του συνεταιρισμού –αποτίμηση που είναι αναγκαία προκειμένου να προσαρμόσουν κατάλληλα τις χρηματοοικονομικές και διοικητικές πρακτικές τους. Η δεύτερη αδυναμία αναφέρεται στη μη αποτύπωση ορισμένων αναγκαίων, κατά τους ίδιους, λογιστικών λογαριασμών, και συγκεκριμένα των τραπεζικών διαθεσίμων, αποθεματικών, προβλέψεων ή των έκτακτων κινδύνων. Επίσης, τόνισαν την ελλιπή πληροφόρηση σε λογαριασμούς ιδιαίτερης κοινωνικής αξίας. Για παράδειγμα, αναφέρθηκε ο λογαριασμός των

προμηθευτών στον οποίο καταχωρούνται ενιαία όλοι οι προμηθευτές ανεξάρτητα εάν εντάσσονται στον ιδιωτικό ή τρίτο τομέα της οικονομίας. Επιπλέον στον λογαριασμό αυτό αποτυπώνεται μόνο η επωνυμία του προμηθευτή και όχι τα είδη και οι ποσότητες των προμηθευόμενων αγαθών.

Στο έκτο ερευνητικό ερώτημα, τα μέλη της επιτροπής ανέφεραν τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των εργαζομένων: Συγκεκριμένα ανέφεραν ότι κάθε εργαζόμενος στη βάρδια εργασίας του αναλαμβάνει υποχρεώσεις στους τομείς της εξυπηρέτησης των πελατών, της επίβλεψης των προμηθειών και της ταμειακής συναλλαγής.

Ειδικότερα στον τομέα της επίβλεψης των προμηθειών κάθε εργαζόμενος επιμελείται την παραλαβή των προϊόντων ελέγχοντας το αντίστοιχο φορολογικό στοιχείο. Επίσης καταβάλλει το χρηματικό αντίτιμο του ανωτέρω στοιχείου με την επιφύλαξη διαφορετικής μεταξύ τους συμφωνίας. Όσον αφορά τον τομέα εξυπηρέτησης πελατών, αναφέρθηκε ότι κάθε εργαζόμενος καταγράφει τις παραγγελίες των πελατών με τρόπο ιδιαίτερα προσωπικό και φιλικό προς τον ίδιο. Αναλυτικότερα ο εργαζόμενος καταγράφει τις παραγγελίες σε έντυπο της επιλογής του, εκδίδει το αντίστοιχο φορολογικό στοιχείο και ακολούθως αποσύρει το ανωτέρω έντυπο της παραγγελίας.

Ως προς τον τομέα των ταμειακών εργασιών, κάθε εργαζόμενος εκδίδει τις νόμιμες αποδείξεις και επιμελείται τις ταμειακές εισροές ή εκροές. Στο τέλος της ημέρας ένας εκ των εργαζομένων της τελευταίας βάρδιας εκδίδει το «Δελτίο Ημερήσιας Κίνησης» και συντάσσει ένα άτυπο έγγραφο με διακριτικό τίτλο «Ημερήσιο Έντυπο». Στο έντυπο αυτό καταγράφονται τα συνολικά ημερήσια έσοδα και έξοδα του συνεταιρισμού. Ειδικότερα ως έσοδα καταγράφονται οι ταμειακές εισροές όπως αυτές εμφανίζονται στο «Δελτίο Ημερήσιας Κίνησης», ενώ ως έξοδα αποτυπώνονται το σύνολο των πληρωμών του συνεταιρισμού σε τρίτους

4.1.2. Ερευνητική Διαδικασία συνεντεύξεων «Πρόσωπο με Πρόσωπο»

Κατόπιν της ανωτέρω συνάντησης, ακολούθησε η διαδικασία των συνεντεύξεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν ξεχωριστά με το κάθε μέλος.

Αρχικά είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθούν ορισμένα γενικά βιογραφικά στοιχεία των μελών του συνεταιρισμού σχετικά με το εκπαιδευτικό τους επίπεδο και την επαγγελματική τους εμπειρία. Ειδικότερα από το σύνολο των έντεκα (11) μελών του συνεταιρισμού τα εννέα (9) μέλη είναι Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης, εκ των οποίων οι τρεις (3) έχουν

μεταπτυχιακό δίπλωμα εξειδίκευσης ενώ ο ένας (1) εξ αυτών είναι υποψήφιος διδάκτορας. Σημειώνεται ότι από τα εννέα μέλη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ο ένας εξ αυτών είναι κάτοχος πτυχίου οικονομικής κατεύθυνσης, ενώ οι υπόλοιποι είναι διάφορων άλλων ακαδημαϊκών ειδικοτήτων. Όσον αφορά το ζήτημα της επαγγελματικής εμπειρίας των μελών, αναφέρεται ότι κανείς εκ των έντεκα (11) μελών δεν έχει επαγγελματική εμπειρία σε θέματα οικονομικής ή διαχειριστικής φύσης. Επιπρόσθετα πέντε (5) μέλη έχουν σχετική εμπειρία σε επισιτιστικά επαγγέλματα, ενώ τα υπόλοιπα έξι (6) μέλη έχουν εμπειρία σε διαφορετικούς, από τον επισιτισμό, επαγγελματικούς κλάδους.

Εκτός από τα παραπάνω γενικά στοιχεία κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων τέθηκαν προς τα μέλη τα παρακάτω οκτώ ερωτήματα:

1. Ο τρόπος και η διαδικασία τήρησης των παραγγελιών.
2. Η διαδικασία παραλαβής των εμπορευμάτων.
3. Η γνώμη τους για τη σύνταξη και τήρηση του ημερήσιου εντύπου.
4. Η γνώμη τους για την παρεχόμενη λογιστική υποστήριξη.
5. Η άποψή τους για τα στοιχεία της οικονομικής έκθεσης.
6. Η γνώμη τους για τη λειτουργία της οικονομικής επιτροπής.
7. Η σημασία του κοινωνικού αντίκτυπου στη δραστηριότητά τους.
8. Η άποψή τους για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Ως προς το πρώτο ερώτημα αναφέρεται γενικά ότι από τις απαντήσεις των μελών παρατηρείται η συγγενής προσέγγισή τους στο ανωτέρω ζήτημα. Συγκεκριμένα, όλα τα μέλη εκφράστηκαν θετικά για τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουν και καταγράφουν τις παραγγελίες. Ειδικότερα κάθε εργαζόμενος ανέφερε έναν διαφορετικό και ιδιαίτερο προσωπικό τρόπο καταγραφής των παραγγελιών. Επεσήμαναν ότι αυτό κρίνεται από τους ίδιους εύχρηστο και πρακτικό, εξυπηρετεί δε στην έκδοση των φορολογικών αποδείξεων. Τούτο διότι κάθε εργαζόμενος πριν από την έκδοση της απόδειξης υπολογίζει το κόστος της παραγγελίας γρήγορα και αξιόπιστα. Πλέον αυτού όλα τα μέλη επεσήμαναν ότι η μοναδική αρνητική συνέπεια της ανωτέρω πρακτικής εντοπίζεται κατά την αλλαγή των βαρδιών. Συγκεκριμένα εστίασαν στο ότι κατά την αλλαγή των βαρδιών ο επόμενος εργαζόμενος που αναλαμβάνει εργασία αδυνατεί να κατανοήσει με ευχέρεια τις σημειώσεις των παραγγελιών

του προηγούμενου συναδέλφου του. Προκαλείται έτσι προσωρινή σύγχυση, η οποία αποφεύγεται αποκλειστικά και μόνο λόγω των άριστων μεταξύ τους κοινωνικών και συναδελφικών σχέσεων.

Στο δεύτερο ερώτημα από τις απαντήσεις των εργαζομένων προκύπτουν ποικίλες απόψεις και προσεγγίσεις. Γενικά αναφέρεται ότι το σύνολο των εργαζομένων εστίασε στην ιδιαίτερα σημαντική, πλην όμως χρονοβόρα και απαιτητική, εργασία της παραλαβής των πρώτων υλών. Τούτο διότι προϋποθέτει λογιστικές γνώσεις και επαγγελματικές δεξιότητες. Όσον αφορά τις επαγγελματικές δεξιότητες και οι έντεκα (11) εργαζόμενοι ανέδειξαν ότι η ανωτέρω εργασία προϋποθέτει την ικανότητα παράλληλων εργασιών αναφέροντας ενδεικτικά, μεταξύ άλλων, την εξυπηρέτηση των πελατών και την έκδοση των φορολογικών αποδείξεων.

Σχετικά με την αποφυγή των ανωτέρω παράλληλων εργασιών, παρατηρούνται διαφορετικές προσεγγίσεις εκ μέρους των εργαζομένων. Αναλυτικότερα, τρία (3) μέλη υποστήριξαν ότι είναι αδύνατο όλα τα μέλη να γνωρίζουν το σύνολο των αναγκαίων εργασιών του συνεταιρισμού. Αντίθετα, κατά τη γνώμη τους, είναι ορθό για τις ανωτέρω οικονομικές εργασίες να απασχολείται ένας εργαζόμενος ανά βάρδια. Πλέον αυτών δύο (2) εργαζόμενοι υποστηρίζουν ότι την εργασία της παραλαβής των εμπορευμάτων και των συνοδευτικών φορολογικών στοιχείων δύναται να την αναλάβουν τα μέλη της οικονομικής επιτροπής, οι οποίοι μεταξύ άλλων αρμοδιοτήτων έχουν αναλάβει και την υποχρέωση της επικοινωνίας με τον λογιστή. Ακολούθως έξι (6) εργαζόμενοι δήλωσαν ότι το σύνολο των εργαζομένων οφείλει να γνωρίζει και το σύνολο των εργασιών του συνεταιρισμού.

Όσον αφορά την ανωτέρω κοινή άποψη των εργαζομένων, παρατηρείται διαφορετική αιτιολόγηση. Συγκεκριμένα τρεις (3) εξ αυτών υποστήριξαν ότι το σύνολο των εργασιών του συνεταιρισμού εντάσσεται στις υποχρεώσεις τους όπως αυτές απορρέουν από την ιδιότητά τους ως μέλη του. Οι δύο (2) εργαζόμενοι εξέφρασαν την άποψη ότι η ανωτέρω γνώση αποτελεί προϋπόθεση εύρυθμης λειτουργίας της επιχείρησης. Για παράδειγμα, ανέφεραν την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών όπως περιπτώσεις ασθένειας ή αιφνίδιας απουσίας. Τέλος, ένας εργαζόμενος ανέφερε ότι η ανωτέρω εργασία είναι ιδιαίτερα σημαντική, διότι συνδέεται με τον έλεγχο της ποσότητας, και κυρίως της ποιότητας των παραλαμβανόμενων αγαθών.

Ακολούθως, σχετικά με το τρίτο ερώτημα, το οποίο αφορά τη σύνταξη του Ημερήσιου Εντύπου, οι απόψεις των μελών ποικίλλουν. Συγκεκριμένα συνολικά εννέα (9) μέλη

εξέφρασαν την άποψη ότι το Ημερήσιο Έντυπο είναι αναγκαίο και χρήσιμο. Πλέον αυτού γενικά υποστήριξαν ότι η χρήση του Εντύπου είναι ανάγκη να εμπλουτιστεί και να συστηματοποιηθεί. Ειδικότερα τέσσερις (4) εκ των εννέα εργαζομένων υποστήριξαν ότι το ανωτέρω οικονομικό έντυπο αντί να αποσύρεται, ύστερα από τον ημερήσιο διαχειριστικό έλεγχο, πρέπει να παραμένει ως στοιχείο στα μέλη της οικονομικής επιτροπής και κατ' επέκταση στο σύνολο των μελών. Αναλυτικότερα τρεις (3) εκ των τεσσάρων (4) ανωτέρω εργαζομένων εξέφρασαν την άποψη ότι η φύλαξή του έχει διττή σημασία και χρησιμότητα. Ανέφεραν ότι στο Ημερήσιο Έντυπο είναι χρήσιμο να αποτυπώνονται τόσο οι χρηματοοικονομικές ημερήσιες συναλλαγές όσο και τα είδη και οι ποσότητες των προμηθευόμενων αγαθών ή προϊόντων. Κατά τη γνώμη τους, αυτό αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου το ανωτέρω έντυπο να αποτελέσει ουσιαστικό αντικείμενο χρηματοοικονομικού και διοικητικού ελέγχου. Ο ένας (1) εκ των τεσσάρων μελών εξέφρασε την άποψη ότι στο έντυπο αυτό είναι ανάγκη να αποτυπώνεται διακριτά ο κοινωνικός αντίκτυπος των χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Δύο (2) εκ των εννέα (9) εργαζομένων που εκφράστηκαν θετικά για την αναγκαιότητα του Ημερήσιου Εντύπου κατά τη διάρκεια της συνέντευξης κατέθεσαν εναλλακτική πρόταση. Συγκεκριμένα υποστήριξαν ότι τα μέλη της οικονομικής επιτροπής είναι δυνατό να αναλάβουν πρωτοβουλία προκειμένου το ανωτέρω έντυπο να αξιοποιηθεί περαιτέρω. Αντίθετα τρεις (3) εργαζόμενοι εξέφρασαν την άποψη ότι τα ημερήσια έντυπα είναι χρήσιμα προκειμένου να αποτελέσουν βασικό στοιχείο σύνταξης ενός μηνιαίου εντύπου, μέσω του οποίου είναι δυνατό να αποτυπώνουν έγκαιρα και έγκυρα την οικονομική θέση της επιχείρησης. Τα υπόλοιπα δύο (2) εκ των έντεκα (11) μελών θεωρούν ότι το Ημερήσιο Έντυπο είναι χρήσιμο αποκλειστικά και μόνο για τον ημερήσιο χρηματοοικονομικό έλεγχο, ενώ η επέκταση της λειτουργικής του χρήσης επιβαρύνει τον εργαζόμενο με εργασίες αμφίβολης χρησιμότητας.

Σχετικά με το τέταρτο ερώτημα, το οποίο σχετίζεται με τη λογιστική υποστήριξη του συνεταιρισμού από τον εξωτερικό συνεργάτη, παρατηρούνται δύο κοινές απόψεις των εργαζομένων. Η πρώτη κοινή άποψη σχετίζεται με την υφιστάμενη συνεργασία μεταξύ των ιδίων και του λογιστή του συνεταιρισμού. Σχετικά με αυτό όλοι οι εργαζόμενοι δήλωσαν τόσο την άριστη μεταξύ τους συνεργασία όσο και την εμπιστοσύνη τους σε θέματα που άπτονται του γνωσιολογικού και επαγγελματικού του αντικειμένου. Αντίθετα επεσήμαναν ότι, ενώ ο λογιστής διαθέτει λογιστικές γνώσεις και εμπειρία, εντούτοις αγνοεί τις αρχές λειτουργίας του συνεταιρισμού και την επακόλουθη ιδιαίτερη προσέγγισή τους σε ζητήματα

επιχειρηματικής δράσης και πρακτικής. Η δεύτερη κοινή άποψη των εργαζομένων σχετίζεται με την ιδεολογική τους επιλογή, μέσω της οποίας γενικά επιδιώκεται η συνεργασία με νομικά πρόσωπα που ανήκουν στις επιχειρήσεις της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας. Τούτο κατά την δήλωση των μελών επιχείρησαν να το εφαρμόσουν, αλλά κατά τη διερεύνησή τους κατέληξαν ότι η ανωτέρω επιλογή είναι αδύνατη. Τούτο διότι κατόπιν της έρευνάς τους παρατήρησαν ότι δεν υφίσταται καμία επιχείρηση κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας η οποία να παρέχει λογιστική υποστήριξη. Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, δύο (2) εκ των έντεκα (11) εργαζομένων προτείνουν τη συνέχιση της συνεργασία τους με τον ιδιώτη λογιστή. Δικαιολογούν δε την άποψή τους, υποστηρίζοντας ότι δεν διακρίνουν καμία εναλλακτική λύση. Αντίθετα, έξι (6) εκ των έντεκα (11) εργαζομένων υποστήριξαν την άποψη ότι είναι δυνατό να συσταθεί επιχείρηση κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας με αντικείμενο τις λογιστικές εργασίες από υφιστάμενα μέλη του τομέα. Ειδικότερα, κατά την εκτίμησή τους, μέλη ή εργαζόμενοι εν λειτουργία επιχειρήσεων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας είναι δυνατό να διαθέτουν επιστημονική επάρκεια στις ειδικότητες της οικονομικής ή λογιστικής επιστήμης. Τα ανωτέρω μέλη ή εργαζόμενοι του τομέα είναι δυνατό να αναλάβουν πρωτοβουλία σύστασης επιχείρησης της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας με αντικείμενο τις λογιστικές εργασίες. Τούτο διότι πλέον της ανωτέρω κατάλληλης επιστημονικής γνώσης αναγνωρίζουν τις διοικητικές ή οικονομικές ιδιαιτερότητες του τομέα. Τέλος σημειώνουν ότι η πιθανή έλλειψη εξειδικευμένης εμπειρίας των ανωτέρω μελών είναι δυνατό να αποκτηθεί μέσω επαγγελματικής κατάρτισης ή κατάλληλων θεματικών σεμιναρίων. Δύο (2) εκ των έντεκα (11) εργαζομένων εξέφρασαν την άποψη ότι το σύνολο των λογιστικών και οικονομικών ζητημάτων του συνεταιρισμού είναι σκόπιμο να ανατεθεί στο μέλος του συνεταιρισμού το οποίο είναι οικονομικός επιστήμων. Τούτο διότι είναι ανάγκη να αξιοποιηθεί η επιστημονική του γνώση προκειμένου να συμβάλει στις αναγκαίες χρηματοοικονομικές εργασίες του συνεταιρισμού. Υποστηρίζουν δε ότι, μέσω της συμβολής του στις ανωτέρω εργασίες, είναι δυνατό να αποκτήσει και την αντίστοιχη επαγγελματική εμπειρία. Τέλος, ο εντέκατος εργαζόμενος του συνεταιρισμού εξέφρασε την άποψη ότι είναι ανάγκη ο επιστημονικά εξειδικευμένος εργαζόμενος του συνεταιρισμού σε συνεργασία με την τριμελή ομάδα της οικονομικής επιτροπής να απευθυνθούν στον λογιστή προκειμένου με την υποστήριξή του να αναλάβουν μέρος των εργασιών του.

Σχετικά με το πέμπτο ερώτημα, το οποίο αναφέρεται στη γνώμη τους για τα στοιχεία της οικονομικής έκθεσης που παραλαμβάνουν από τον λογιστή, κοινή άποψη όλων των εργαζομένων ήταν ότι αυτή συμβάλλει ελάχιστα τόσο στη χρηματοοικονομική αποτίμηση του συνεταιρισμού, στο χρονικό διάστημα αναφοράς, όσο και στον μελλοντικό προγραμματισμό τους. Ανέφεραν ότι τη μηνιαία έκθεση την παραλαμβάνουν από τον λογιστή το πρώτο εικοσαήμερο του επόμενου μήνα αναφοράς της έκθεσης. Σχετικά με την ανωτέρω καθυστερημένη χρονική απόκριση, ενώ δεν καταλογίζουν ευθύνη στον λογιστή, εντούτοις επισημαίνουν ότι προκαλείται πρόβλημα στην ενημέρωσή τους αναφορικά με τη θετική ή αρνητική θέση του συνεταιρισμού στον μήνα αναφοράς της έκθεσης. Πλέον αυτού όλοι οι εργαζόμενοι υποστήριξαν ότι στην έκθεση δεν αποτυπώνεται το σύνολο των οικονομικών στοιχείων που οι ίδιοι επιθυμούν, αντίθετα απουσιάζουν λογαριασμοί που είναι αναγκαίοι για τον προγραμματισμό τους και τον κοινωνικό αντίκτυπο που οι ίδιοι επιθυμούν να αποτυπώνεται. Ενδεικτικά ανέφεραν ότι από τους λογαριασμούς, οι οποίοι αποτυπώνονται στην ανωτέρω οικονομική έκθεση, δεν είναι δυνατό να διακρίνουν χρήσιμα κατ' αυτούς στοιχεία. Για παράδειγμα, ανέφεραν τα είδη, τις ποσότητες ή την ποιότητα των παραληφθέντων ειδών και προϊόντων. Επίσης, δεν αποτυπώνονται με διακριτό τρόπο οι προμηθευτές του τρίτου τομέα της οικονομίας. Τούτο, κατά τη γνώμη τους, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, διότι μέσω της διακριτής καταγραφής τους θα επιτυγχανόταν η αποτύπωση του κοινωνικού αντικτύπου, ο οποίος δεν είναι ορατός και μετρήσιμος στην ανωτέρω οικονομική έκθεση.

Σχετικά με το έκτο ερώτημα, το οποίο αφορά την ενημέρωσή τους από την οικονομική επιτροπή, τα μέλη ομόφωνα δήλωσαν απόλυτα ικανοποιημένοι. Αρχικά δήλωσαν ότι τα εκάστοτε μέλη της επιτροπής είναι αιρετά και αντικαθίστανται κυκλικά από άλλους εργαζόμενους ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Η πρακτική αυτή έχει τη συνέπεια όλοι οι εργαζόμενοι να αναλαμβάνουν τις ευθύνες και τα καθήκοντα που απορρέουν από το ανωτέρω όργανο, με αποτέλεσμα να αναγνωρίζουν τις πρόσθετες αμισθί υποχρεώσεις τους. Πλέον αυτού επεσήμαναν ότι η ενημέρωση που τους παρέχεται από τα μέλη της επιτροπής είναι έγκαιρη και ολοκληρωμένη ενώ διακρίνεται σε τακτική και έκτακτη. Η τακτική ενημέρωση δίνεται στις εβδομαδιαίες συνελεύσεις του συνεταιρισμού, ενώ η έκτακτη πραγματοποιείται με κάθε γραπτό ή προφορικό πρόσφορο μέσο.

Σημειώνεται ότι από το σύνολο των έντεκα (11) εργαζομένων οι έξι (6) υποστήριξαν ότι γενικά η οικονομική επιτροπή είναι δυνατό να αναλάβει έμμισθα επιπλέον εργασίες που σχετίζονται με τους στόχους του συνεταιρισμού. Αναλυτικότερα δύο (2) εκ των έξι (6) εργαζομένων ανέφεραν ότι η οικονομική επιτροπή είναι δυνατό να αναλάβει πρωτοβουλίες σχετικές με τη διαδικασία παραλαβής των αγαθών και προϊόντων. Συγκεκριμένα προτάθηκε να μεριμνούν για την καταγραφή των χρηματοοικονομικών στοιχείων, καθώς επίσης και του είδους και της ποσότητας των παραληφθέντων προϊόντων. Οι υπόλοιποι τέσσερις (4) εκ των έξι (6) εργαζομένων υποστήριξαν ότι τα μέλη της επιτροπής είναι δυνατό να αναλάβουν πρωτοβουλίες σχετικά με τη συστηματικότερη καταγραφή ενός ημερήσιου εντύπου. Πρότειναν δε στο Ημερήσιο Έντυπο να καταγράφεται η χρηματική αξία των εμπορευμάτων, καθώς επίσης και το είδος της επιχείρησης του προμηθευτή. Ως είδος επιχείρησης ανέφεραν την ένταξή του ή μη στον τρίτο τομέα της οικονομίας.

Σχετικά με το έβδομο ερώτημα, το οποίο αναφέρεται στον κοινωνικό αντίκτυπο της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, το σύνολο των εργαζομένων τόνισαν την, κατά την κρίση τους, σπουδαιότητα του θέματος αυτού. Όλα τα μέλη υποστήριξαν ότι από τις προαναφερόμενες οικονομικές εκθέσεις απουσιάζει ο κοινωνικός αντίκτυπος των χρηματοοικονομικών συναλλαγών του συνεταιρισμού. Ειδικότερα ανέφεραν ότι κατά τη γνώμη των ιδίων οι εγχρήματες οικονομικές συναλλαγές είναι μέρος της συνολικής αξίας του οικονομικού κύκλου εργασιών του συνεταιρισμού. Τούτο διότι η αποτύπωση της πλήρους απεικόνισης της αξίας των ανωτέρω εργασιών προϋποθέτει την καταγραφή και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών και σχέσεων. Οι αξίες αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές και κατά τη γνώμη τους είναι ανάγκη να αποτυπώνονται στην οικονομική έκθεση. Ως παράδειγμα ανέφεραν την προμήθεια πρώτων υλών από την επιχείρηση της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας με την επωνυμία «ΣυνΑλλοις». Σημείωσαν ότι από τον ανωτέρω συνεταιρισμό προμηθεύονται, μεταξύ άλλων, προϊόντα καφέ, κακάο ή άλλων αφεψημάτων που πωλούν στην επιχείρησή τους. Τόνισαν δε, ότι η αγορά και η πώληση των ανωτέρω προϊόντων ενισχύουν κοινωνικά και οικονομικά τα μέλη "δύο" επιχειρήσεων Κ.Α.Λ.Ο. Πρώτον ενισχύουν την επιχείρηση της κοινωνική αλληλέγγυας οικονομίας με την επωνυμία «ΣυνΑλλοις». Δεύτερον ενισχύουν χίλιες διακόσιες (1.200) οικογένειες φτωχών συνεταιρισμένων καλλιεργητών της Λατινικής Αμερικής, οι οποίοι παράγουν τα ανωτέρω προμηθευόμενα προϊόντα. Ειδικότερα ανέφεραν ότι οι ανωτέρω οικογένειες γεωργών καλλιεργούν προϊόντα καφέ, κακάο ή άλλων αφεψημάτων με τρόπο φιλικό προς το

περιβάλλον. Τα ανωτέρω στοιχεία επιβεβαιώνουν, κατά τη γνώμη τους, την άποψη ότι η πώληση αυτών των προϊόντων είναι ανάγκη να καταγράφεται στην οικονομική έκθεση διότι, μέσω αυτής, παράγεται οικονομικό και κοινωνικό όφελος. Συγκεκριμένα μέσω της ανωτέρω πώλησης, στηρίζεται ο συνεταιρισμός "ΣυνΑλλοις", ενισχύονται οι συνεταιρισμένοι φτωχοί καλλιεργητές και παράγεται περιβαλλοντικό όφελος μέσω του τρόπου παραγωγής των αγαθών αυτών. Επιπλέον ανέφεραν ότι γενικά τα αγαθά ή τα προϊόντα των επιχειρήσεων της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας προάγουν το δίκαιο εμπόριο και την ανάπτυξη σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών.

Η αναφορά του παραδείγματος αυτού ενισχύει την, κατά τη γνώμη τους, έλλειψη απαραίτητων στοιχείων της ανωτέρω οικονομικής έκθεσης. Η έλλειψη εστιάζεται στην απουσία της κοινωνικής και περιβαλλοντικής αξίας, ενώ αντίθετα περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στο χρηματικό κόστος συναλλαγής. Τούτο, κατά τη γνώμη τους, κρίνεται απαράδεκτο και προτείνουν την ανάδειξη εναλλακτικής οικονομικής αποτίμησης των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων. Τέλος, δύο (2) εκ του συνόλου των εργαζομένων ανέφεραν παλαιότερη πρότασή τους σε συνέλευση του συνεταιρισμού. Συγκεκριμένα ανέφεραν ότι είχαν προτείνει την προμήθεια αγαθών και προϊόντων αποκλειστικά και μόνο από επιχειρήσεις της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας.

Στο όγδοο ερώτημα, το οποίο αναφέρεται στην άποψη των εργαζομένων σχετικά με την ανάγκη πιθανής εκπαίδευσής τους στους τομείς των οικονομικών ή λογιστικών εργασιών, υπήρξε διχογνωμία απόψεων. Ειδικότερα, τέσσερις (4) εκ των έντεκα (11) εργαζομένων εξέφρασαν την άποψη ότι δεν είναι δυνατό όλα τα μέλη του συνεταιρισμού να ακολουθήσουν εκπαιδευτικό πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης με οικονομικό ή λογιστικό αντικείμενο. Η αιτιολόγηση της απόφασής τους ποικίλλει ανά εργαζόμενο. Συγκεκριμένα (2) εκ των τεσσάρων (4) εργαζομένων εξέφρασαν την άποψη ότι για την ανωτέρω εκπαίδευση οφείλουν να μεριμνήσουν μέλη τα οποία διαθέτουν αντίστοιχη επιστημονική ή ακαδημαϊκή επάρκεια. Τα υπόλοιπα δύο (2) εκ των τεσσάρων (4) εργαζομένων εξέφρασαν αντιρρήσεις για την κατάρτισή τους στα ανωτέρω αντικείμενα, διότι είναι απρόθυμοι να καταρτιστούν σε οικονομικά ή λογιστικά αντικείμενα. Αντίθετα, συνολικά επτά (7) εκ των έντεκα (11) εργαζομένων του συνεταιρισμού δήλωσαν προθυμία εκπαίδευσης και κατάρτισης σε αντίστοιχα οικονομικά αντικείμενα. Αναλυτικά, πέντε (5) εκ των επτά (7) μελών εξέφρασαν την επιθυμία να συμμετέχουν σε όποια εκπαιδευτική

διαδικασία έχει ως αντικείμενο τη χρηματοοικονομική λογιστική ή την οικονομική διαχείριση των επιχειρήσεων. Τα υπόλοιπα δύο (2) εκ των συνολικά επτά (7) εργαζομένων προέβαλαν αντιρρήσεις ως προς τον φορέα εκπαίδευσης, ο οποίος δεν επιθυμούν να είναι από τον κεφαλαιουχικό τομέα της οικονομίας.

4.2 Ανάλυση Αποτελεσμάτων

4.2.1 Αποτελέσματα Ερευνητικής Διαδικασίας

Στη συνεδρίαση της οικονομικής επιτροπής της 10ης Απριλίου 2019 ανακοινώθηκε στα μέλη της η ολοκλήρωση της διαδικασίας των συνεντεύξεων. Συγκεκριμένα στη συνεδρίαση παρουσιάστηκαν ορισμένες γενικές πληροφορίες σχετικά με τις απαντήσεις των μελών. Οι πληροφορίες αυτές αφορούσαν κυρίως στοιχεία των τομέων της οικονομικής, διοικητικής και διαχειριστικής λειτουργίας του συνεταιρισμού, τα οποία αναδείχθηκαν κατά την ερευνητική διαδικασία των συνεντεύξεων. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι το σύνολο των μελών του συνεταιρισμού υιοθετούν και τηρούν τις συνεταιριστικές αρχές, επιδιώκουν δε να τις εφαρμόσουν απαρέγκλιτα στις επιχειρηματικές και εργασιακές τους πρακτικές. Ενδεικτικά, ως βέλτιστο παράδειγμα διοικητικής συνεταιριστικής πρακτικής, παρατηρείται η ύπαρξη οικονομικού εποπτικού οργάνου, σκοπός του οποίου είναι ο έλεγχος του συνόλου των χρηματοοικονομικών συναλλαγών του συνεταιρισμού. Τούτο αναδεικνύει τον υψηλό βαθμό συνεταιριστικής συνείδησης, η οποία είναι αναγκαία για την επίτευξη των αρχών και των στόχων του συνεταιρισμού. Ειδικότερα από τις απαντήσεις τους φαίνεται ότι μέσω της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας αποσκοπούν στην επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων των συνεταιρισμών.

Αντίθετα με τα ανωτέρω, στα μέλη της επιτροπής επισημάνθηκαν ορισμένες λειτουργικές αδυναμίες οι οποίες αναδείχθηκαν κατά τη διενεργηθείσα επιτόπια έρευνα. Οι αδυναμίες αυτές εστιάζονται κυρίως στους τομείς της οικονομικής διαχείρισης και εκπαίδευσης. Όσον αφορά το ζήτημα της οικονομικής διαχείρισης, επισημάνθηκε ότι οι αδυναμίες αυτές επικεντρώνονται στην απουσία εφαρμογής εξειδικευμένων επιστημονικών λογιστικών πρακτικών, και ειδικότερα στους κλάδους της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής. Όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης των εργαζομένων, επισημάνθηκε η έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων των εργαζομένων σε οικονομικά και διαχειριστικά ζητήματα. Τέλος, σχετικά με τα ανωτέρω θέματα, λήφθηκε η από κοινού απόφαση οι ερευνητικές προτάσεις να

κατατεθούν αρχικά στην προγραμματισμένη συνεδρίαση της οικονομικής επιτροπής της 21ης Μαΐου 2019 και ακολούθως στην επόμενη συνέλευση του συνεταιρισμού.

Γενικά αναφέρεται ότι από την ερευνητική διαδικασία εντοπίστηκαν ορισμένες αδυναμίες στην οικονομική και διαχειριστική λειτουργία του συνεταιρισμού, οι οποίες απορρέουν κυρίως από την απουσία αντίστοιχων προβλέψεων του εν ισχύ Ελληνικού Λογιστικού Προτύπου (Ε.Λ.Π.). Συγκεκριμένα στο Ε.Λ.Π. δεν προβλέπεται η χρήση κοινωνικών λογαριασμών και η καταγραφή αχρήματων συναλλαγών και αξιών. Τούτη η έλλειψη επισημαίνεται από τα μέλη του συνεταιρισμού αναφερόμενοι στη μηνιαία έκθεση του λογιστή. Όσον αφορά τον τρόπο λήψης αποφάσεων, από το σύνολο των στοιχείων της έρευνας διαπιστώθηκε ότι ο συνεταιρισμός τηρεί αυστηρά όλες τις βέλτιστες, θεωρητικές και διαχειριστικές, συνεταιριστικές αρχές οικονομικής λειτουργίας. Συγκεκριμένα, εφαρμόζει τις δημοκρατικές αρχές λήψης αποφάσεων ειδικά σε θέματα οικονομικής παρακολούθησης και ελέγχου. Αυτό αναδεικνύεται μέσω της κυκλικής συμμετοχής του συνόλου των εργαζομένων στην οικονομική επιτροπή, η οποία ακολούθως λογοδοτεί στη συνέλευση του συνεταιρισμού για το σύνολο των ενεργειών της. Πλέον αυτού, όπως θεωρητικά επισημαίνεται, η ανωτέρω ελεγκτική επιτροπή για να επιτύχει το στόχο της προϋποθέτει από τα μέλη της επαρκείς γνώσεις και εμπειρία σε λογιστικές και διαχειριστικές εργασίες. Η ανωτέρω θεωρητική εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση συστήνεται να υιοθετηθεί από το σύνολο των μελών του συνεταιρισμού, διότι εντός των υποχρεώσεών τους είναι και η συμμετοχή τους στην οικονομική επιτροπή του συνεταιρισμού.

Η απόκτηση τέτοιων γνώσεων προβλέπεται να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες που κατά την έρευνα διαπιστώθηκαν στις εργασίες του συνεταιρισμού. Συγκεκριμένα εντοπίστηκαν διαχειριστικές αδυναμίες που εστιάζονται:

- στον τρόπο καταγραφής των παραγγελιών,
- στη διαδικασία παραλαβής και μέτρησης των παραλαμβανόμενων εμπορευμάτων και αγαθών,
- στην καταγραφή των χρηματοοικονομικών στοιχείων του κύκλου εργασιών ανά ημέρα και μήνα,
- στην αντίστοιχη με την ανωτέρω καταγραφή των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στοιχείων των προμηθειών,

- στην ύπαρξη ενός έντυπου ή ηλεκτρονικού συστήματος ελέγχου της χρηματοοικονομικής και κοινωνικής λειτουργίας και τέλος
- στην έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης των μελών σε οικονομικά και διαχειριστικά θέματα.

4.2.2. Ανάλυση Αποτελεσμάτων και Ερευνητικές Προτάσεις

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανωτέρω αδυναμίες, προτείνεται η δημιουργία ενός εσωτερικού διαχειριστικού οικονομικού συστήματος το οποίο θα αποτυπώνει τόσο τη χρηματοοικονομική όσο και την κοινωνική και περιβαλλοντική λειτουργία του συνεταιρισμού. Το ολοκληρωμένο αυτό σύστημα προτείνεται να αποτελέσει μια βάση δεδομένων για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών και κοινωνικών στόχων του συνεταιρισμού όπως αυτοί περιγράφηκαν παραπάνω. Επιπλέον η εφαρμογή του συστήματος προβλέπεται να διευκολύνει τα μέλη στην έγκαιρη και αποτελεσματική λήψη των επιχειρηματικών τους αποφάσεων συμπεριλαμβανομένου και του κοινωνικού της έργου. Σημειώνεται ότι τα χαρακτηριστικά του ανωτέρω συστήματος πρέπει να είναι απλά, κατανοητά και ευέλικτα, προκειμένου το σύστημα να χρησιμοποιηθεί από τα μη εξειδικευμένα σε οικονομικά θέματα μέλη του συνεταιρισμού. Επιδίωξη του συστήματος θα είναι η:

1. Καταγραφή των οικονομικών συναλλαγών
2. Καταγραφή της ποσοτικοποίησης των ανωτέρω συναλλαγών
3. Καταγραφή των κοινωνικών στοιχείων των συναλλαγών
4. Μέτρηση της απόδοσης του χρηματοοικονομικού και κοινωνικού της έργου
5. Παροχή έγκυρης και έγκαιρης οικονομικής και κοινωνικής πληροφόρησης

Σημειώνεται ότι το ανωτέρω διαχειριστικό οικονομικό σύστημα είναι αδύνατο να αντικαταστήσει το λογιστικό σύστημα το οποίο τηρείται από τον εξειδικευμένο λογιστή. Προτείνεται αποκλειστικά και μόνο για την αποτύπωση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεδομένων τα οποία δεν προβλέπονται στο εν ισχύ Λογιστικό και Φορολογικό σύστημα.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι ανωτέρω στόχοι, προτείνεται η εισαγωγή συνολικά δύο εσωτερικών διαχειριστικών και οικονομικών εντύπων, και ενός ηλεκτρονικού συστήματος

καταγραφής των αποτυπωμένων στοιχείων των προαναφερθέντων δύο εντύπων. Τα ανωτέρω έντυπα και το ηλεκτρονικό σύστημα είναι δυνατό να καταγράψουν το σύνολο των ανωτέρω αναγκαίων στοιχείων οικονομικού και κοινωνικού στόχου του συνεταιρισμού.

Παρακάτω αναφέρονται αναλυτικά τα δύο προτεινόμενα έντυπα και ακολουθεί το μηνιαίο ηλεκτρονικό σύστημα οικονομικής και διαχειριστικής παρακολούθησης:

Πρώτο Έντυπο («Δελτίο Παραγγελιών»).

Εκεί θα καταγράφεται το σύνολο της παραγγελίας των πελατών, αποσκοπεί δε στη συλλογή και συγκέντρωση όλων των πωληθέντων προϊόντων του συνεταιρισμού. Μέσω του ανωτέρω δελτίου, επιδιώκεται η καταγραφή του συνόλου των καταναλωθέντων ειδών και ποσοτήτων της ημέρας. Το ανωτέρω δελτίο το οποίο επισυνάπτεται στο παράρτημα Α διακρίνεται σε συνολικά δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος αναγράφεται η επωνυμία του συνεταιρισμού, ο αύξων αριθμός του δελτίου, ο εργαζόμενος με διακριτό ανώνυμο κωδικό, ο αριθμός του τραπεζοκαθίσματος και τέλος η ημερομηνία.

Στο δεύτερο μέρος αναγράφονται σε ξεχωριστές στήλες: α) το σύνολο των προς διάθεση ειδών και προϊόντων, β) η αξία τους, γ) η παραγγελθείσα ποσότητα και δ) σημειώσεις. Σημειώνεται ότι η αξία των προϊόντων είναι δυνατό να παραλειφθεί διότι αυτή αναγράφεται αφενός μεν στον τιμοκατάλογο της επιχείρησης, αφετέρου δε στην απόδειξη λιανικής πώλησης. Αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο για διαχειριστικούς λόγους ημερήσιου ταμειακού ελέγχου.

Το σύνολο των ανωτέρω δελτίων προτείνεται να συλλέγονται και να φυλάσσονται σε διακριτό χώρο της επιχείρησης. Εναλλακτικά προτείνεται το έντυπο με τα αναγραφόμενα σ' αυτό στοιχεία να καταγράφεται σε ηλεκτρονικά μέσα αντίστοιχων ηλεκτρονικών προγραμμάτων ή εφαρμογών. Σ' αυτήν την περίπτωση, η συγκέντρωση των στοιχείων πραγματοποιείται σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων, η οποία διευκολύνει χρονικά την ταμειακή διασταύρωση των αναγραφόμενων σ' αυτό στοιχείων.

Σκοπός του εντύπου αυτού είναι:

- Η συγκέντρωση πρωτογενών ποσοτικών και πιθανώς χρηματικών στοιχείων
- Η πρωτογενής μέτρηση των ποσοτικών διαθέσιμων ειδών

- Ο έλεγχος των ημερήσιων ταμειακών εισροών εάν αποφασιστεί η τήρηση της καταγραφής της αξίας των ειδών

Δεύτερο Έντυπο («Ημερήσιο Δελτίο»).

Στο ανωτέρω δελτίο προτείνεται η καταγραφή του συνόλου των χρηματοοικονομικών συναλλαγών της ημέρας συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στοιχείων τους. Συγκεκριμένα το ανωτέρω έντυπο, όπως φαίνεται στο παράρτημα Β, διακρίνεται σε τέσσερα τμήματα:

Στο πρώτο καταγράφεται η επωνυμία του συνεταιρισμού και η ημερομηνία αναφοράς, στο δεύτερο τμήμα αναγράφονται τα στοιχεία των ημερήσιων εξόδων του συνεταιρισμού, διακρίνονται δε σε συνολικά επτά (7) στήλες. Στην πρώτη στήλη με τον τίτλο προμηθευτής/επωνυμία αναγράφεται ο τίτλος της επιχείρησης του οποίου για τον συνεταιρισμό αποτελεί στοιχείο κόστους. Στη δεύτερη στήλη με την επωνυμία «Κ.Α.Λ.Ο.» αναγράφεται με συμβολικό ή λεκτικό τρόπο η ένταξη ή μη του προμηθευτή της πρώτης στήλης στις επιχειρήσεις Κ.Α.Λ.Ο. Στην τρίτη στήλη με την επωνυμία «Είδος» αναγράφεται το είδος του προμηθευμένου αγαθού, προϊόντος ή υπηρεσίας. Στην τέταρτη στήλη με την επωνυμία «Ποσότητα» αναγράφεται σε αριθμούς, με την όποια μονάδα μέτρησής τους, η προμηθευόμενη ποσότητα αγαθών. Στην πέμπτη στήλη, με την επωνυμία «Περιβαλλοντικό Αποτύπωμα» αναγράφεται με συμβολικό ή λεκτικό τρόπο η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων παραγωγής των προμηθευόμενων ειδών. Στην έκτη στήλη με την επωνυμία «Αξία» αναγράφεται η συνολική χρηματική αξία του παραληφθέντος φορολογικού στοιχείου. Στην τελευταία γραμμή της στήλης αυτής, αθροίζεται το σύνολο των εξόδων αυτής της στήλης. Τέλος στην έβδομη στήλη με την επωνυμία «Τρόπος πληρωμής» αναγράφεται ο εγχρήματος, ηλεκτρονικός ή άλλος, τρόπος πληρωμής του παραστατικού.

Στο τρίτο τμήμα του εντύπου με την επωνυμία «Ημερήσιο Ταμείο» αναγράφονται τα συνολικά ημερήσια έσοδα και έξοδα του συνεταιρισμού, διακρίνεται δε σε συνολικά πέντε στήλες. Στην πρώτη στήλη με τίτλο «Ημερήσιο Δελτίο» αναγράφονται τα έσοδα όπως αυτά προκύπτουν από το ημερήσιο δελτίο («Ζ»). Στη δεύτερη στήλη με τον τίτλο «POS» καταγράφεται το άθροισμα των εισπράξεων που προέρχονται από ηλεκτρονικά μέσα. Στην τρίτη στήλη, με τον τίτλο «Σύνολο Εσόδων», αθροίζονται οι τιμές της πρώτης και της δεύτερης στήλης. Στην τέταρτη στήλη, με τον τίτλο «Σύνολο Εξόδων», μεταφέρεται το άθροισμα των εξόδων της έκτης στήλης του προηγούμενου τμήματος. Τέλος, στην πέμπτη

στήλη με τον τίτλο «Γενικό Σύνολο Ημέρας» αναγράφεται το συνολικό θετικό ή αρνητικό ημερήσιο υπόλοιπο.

Τέλος το τέταρτο τμήμα του εντύπου με την επωνυμία «Έλεγχος» διακρίνεται σε τρεις στήλες. Στην πρώτη στήλη με τον τίτλο «Ονοματεπώνυμο» αναγράφεται το ονοματεπώνυμο του εργαζομένου που φέρει την ευθύνη του ταμειακού ελέγχου. Στη δεύτερη, με τον τίτλο «Παρατηρήσεις», αναγράφονται οι όποιες παρατηρήσεις τους κατά τον ταμειακό τους έλεγχο. Στην τρίτη στήλη με τον τίτλο «Υπογραφή» υπογράφουν την ορθότητα του ελέγχου τους βεβαιώνοντας το σύνολο των αναγραφόμενων στο έντυπο στοιχείων.

Η τήρηση του εντύπου αυτού αποσκοπεί:

- στη συστηματική καταγραφή των χρηματοοικονομικών και ταμειακών ημερήσιων συναλλαγών του συνεταιρισμού,
- στη συστηματική ποσοτικοποιημένη καταγραφή των συναλλαγών,
- στην καταγραφή των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στοιχείων του έργου του συνεταιρισμού.
- Στην άμεση και έγκυρη ενημέρωση των μελών για την χρηματοοικονομική και κοινωνική ημερήσια απόδοση του έργου της.

Τρίτο Έντυπο («Μηνιαίο Έντυπο Οικονομικής-Διαχειριστικής Παρακολούθησης»).

Στο ανωτέρω έντυπο προτείνεται η καταγραφή του συνόλου των χρηματοοικονομικών συναλλαγών ανά ημέρα του εκάστοτε μήνα αναφοράς. Σκοπός του εντύπου είναι η συνοπτική απεικόνιση όλων των χρηματοοικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στοιχείων του Ημερήσιου Δελτίου. Συγκεκριμένα το προτεινόμενο έντυπο διακρίνεται σε δύο τμήματα:

Στο πρώτο τμήμα αναγράφεται η επωνυμία του συνεταιρισμού, ο μήνας και το έτος και τέλος ο τίτλος της κατάστασης.

Στο δεύτερο τμήμα καταγράφονται σε στήλες συνολικά οκτώ (8) ομάδες λογιστικών λογαριασμών. Συγκεκριμένα στην ομάδα 1 «Έσοδα», καταχωρούνται τα ταμειακά έσοδα. Στην ομάδα 2, «Τραπεζικοί Λογαριασμοί», καταγράφονται τα έσοδα του POS και οι πληρωμές που πραγματοποιούνται μέσω του τραπεζικού λογαριασμού. Στην ομάδα 3, «Προμηθευτές», καταχωρείται η αξία των φορολογικών παραστατικών που έχουν εκδοθεί

στο όνομα του συνεταιρισμού ανά επωνυμία και σε ξεχωριστές στήλες ανά είδος και περιβαλλοντικής ωφέλειας. Σε διπλανή από τους προμηθευτές στήλη καταχωρείται διακριτά η περίπτωση που ο προμηθευτής εντάσσεται στις επιχειρήσεις της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας. Στην ομάδα 4, «Αμοιβές Τρίτων», καταχωρείται η επωνυμία και το ποσό πληρωμής κάθε εξωτερικού συνεργάτη από τον οποίο ο συνεταιρισμός έχει λάβει υπηρεσία. Στην ομάδα 5, «Αμοιβές Προσωπικού», καταχωρείται αναλυτικά ανά εργαζόμενο η μηνιαία μισθοδοσία του, όπως αυτή υπολογίζεται από τον λογιστή της επιχείρησης. Στην ομάδα 6, «Διάφορα Έξοδα», καταχωρείται κάθε έξοδο της επιχείρησης που αφορά είτε λειτουργικές δαπάνες είτε άλλα έξοδα. Στην ομάδα 7, «Φόροι – Τέλη – Ασφαλιστικές Εισφορές», καταγράφονται όλες οι πληρωμές προς το δημόσιο ή τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Στην πληροφοριακή ομάδα 8, «Πάγια», καταγράφεται το είδος και η αξία του εξοπλισμού της επιχείρησης. Τέλος στην τελευταία γραμμή και στήλη του εντύπου αυτού αθροίζονται συνολικά όλοι οι λογαριασμοί των ανωτέρω ομάδων αναλυτικά ανά ημέρα και είδος εξόδου ή εσόδου. Επίσης απεικονίζονται ανά ημέρα και μήνα τα συνολικά στοιχεία του κοινωνικού έργου της επιχείρησης.

Ειδικότερα η ωφέλεια του εντύπου αυτού είναι:

- Η συνοπτική καταγραφή και μέτρηση του συνόλου των χρηματοοικονομικών συναλλαγών της επιχείρησης.
- Η συνοπτική καταγραφή και μέτρηση της ποσοτικοποιημένης δραστηριότητάς της.
- Η συνοπτική καταγραφή και μέτρηση του κοινωνικού της έργου
- Η απόδοση των ανωτέρω πληροφοριών με τρόπο συστηματικό και επαγωγικό..
- Η άντληση έγκαιρων και έγκυρων πληροφοριών για το σύνολο του χρηματοοικονομικού και κοινωνικού της έργου.
- Η δυνατότητα έγκαιρων οικονομικών και κοινωνικών προβλέψεων και αντιμετώπισης πιθανών κινδύνων.

Συνοπτικά τα ανωτέρω προτεινόμενα έντυπα επιτυγχάνουν το καθένα τα εξής:

1. Το Δελτίο Παραγγελιών

- Τη συστηματική καταγραφή των παραγγελιών των πελατών.

- Τη μέτρηση των ανωτέρω παραγγελιών ανά είδος/ποσότητα/χρηματική αξία.
- Τον έλεγχο των ημερήσιων ταμειακών εσόδων.

2. Το Ημερήσιο Οικονομικό Έντυπο

- Την καταγραφή και μέτρηση των παραλαμβανόμενων εμπορευμάτων και αγαθών.
- Την καταγραφή και ποσοτική μέτρηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του κύκλου εργασιών ανά ημέρα και μήνα.
- Την καταγραφή και ποσοτική μέτρηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στοιχείων των συναλλαγών ανά ημέρα και μήνα.
- Τον ταμειακό έλεγχο των ημερήσιων εξόδων.
- Τον έλεγχο των συνολικών ημερήσιων χρηματοοικονομικών και κοινωνικών συναλλαγών.
- Έγκυρες και έγκαιρες πληροφορίες στα μέλη της οικονομικής επιτροπής και κατ' επέκταση στο σύνολο των μελών του συνεταιρισμού για τα ανωτέρω χρηματοοικονομικά και μη θέματα.

3. Το ολοκληρωμένο Μηνιαίο Οικονομικό/Διαχειριστικό σύστημα

- Καταγραφή, μέτρηση και έλεγχο των μηνιαίων χρηματοοικονομικών και κοινωνικών λογαριασμών του κύκλου εργασιών της επιχείρησης.
- Τον έγκαιρο έλεγχο των ανωτέρω χρηματοοικονομικών στοιχείων με την οικονομική έκθεση του λογιστή.
- Την έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση των μελών της επιτροπής και κατ' επέκταση τον ασφαλή προγραμματισμό του σε οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα.

Τέλος τα ανωτέρω προτεινόμενα αρχεία παρουσιάστηκαν στη συνεδρίαση της Οικονομικής Επιτροπής της 21ης Μαΐου 2019. Κατά την παρουσίαση των ανωτέρω προτάσεων πραγματοποιήθηκε διάλογος, επισημάνθηκε δε ότι τα ανωτέρω στοιχεία των εντύπων είναι ευέλικτα και δυναμικά δηλαδή δύνανται να προσαρμοστούν περαιτέρω. Τέλος επισημάνθηκε ότι η χρήση των στοιχείων αυτών δεν προϋποθέτει ιδιαίτερες γνώσεις λογιστικής ή εμπειρίας σε αντίστοιχες εργασίες. Ως εκ τούτου τα ανωτέρω έντυπα είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν από το σύνολο των εργαζομένων ανεξάρτητα από την επιστημονική κατάρτισή τους ή τη

διαχειριστική εμπειρία τους. Τέλος αποφασίστηκε οι προτάσεις αυτές να κατατεθούν στη συνέλευση του συνεταιρισμού της 23ης Μαΐου 2019.

Στη συνεδρίαση αυτή ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας και μετά τις απαραίτητες διευκρινίσεις τα μέλη επιφυλάχθηκαν για την περαιτέρω επεξεργασία τους.

5. Συμπεράσματα

Οι αστικοί συνεταιρισμοί αποτελούν οικονομικές μονάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο σύνολο των τριών τομέων της οικονομίας, δηλαδή στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας. Γενικά αναφέρεται ότι η νομοθεσία αντιμετωπίζει τους αστικούς συνεταιρισμούς όπως κάθε άλλη οικονομική μονάδα του κεφαλαιουχικού τομέα, ιδιαίτερα όσον αφορά ζητήματα οικονομικών, διαχειριστικών και φορολογικών υποχρεώσεών τους. Αντίθετα, οι αστικοί συνεταιρισμοί διαφοροποιούνται από τις λοιπές κεφαλαιουχικές εταιρείες όσον αφορά τον τρόπο λήψης των αποφάσεών τους σε διοικητικά θέματα. Η διαφοροποίηση αυτή έγκειται κυρίως στον δημοκρατικό τρόπο λήψης των αποφάσεών τους, καθώς το σύνολο των μελών τους αναγνωρίζει μία ψήφο στο κάθε μέλος, ανεξάρτητα από το ποσό της εισφοράς του. Τούτο διότι οι συνεταιρισμοί γενικά και συνεπώς και οι αστικοί συνεταιρισμοί εκ του νόμου 4430/2016 εφαρμόζουν τη δημοκρατική πρακτική διοίκησης αποσκοπώντας, μεταξύ άλλων, στη γενικότερη κοινωνική ωφέλεια, στη βιώσιμη ανάπτυξη και την καινοτομία.

Ως προς την τήρηση των συνεταιριστικών αρχών και ιδιαίτερα της τήρησης των οικονομικών και κοινωνικών τους στόχων, πραγματοποιήθηκε έρευνα στην επιχείρηση Κ.Α.Ο «Το Παγκάκι». Ο αριθμός των μελών του κοινωνικού αυτού φορέα ανέρχεται σε έντεκα (11) μέλη οι οποίοι είναι και εργαζόμενοι του συνεταιρισμού.

Η έρευνα εστίασε στην τήρηση των συνεταιριστικών αρχών από τα μέλη του, προκειμένου να αναδειχθούν τα πιθανά προβλήματα που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή των ανωτέρω αρχών, στις οικονομικές και διαχειριστικές τους εργασίες.

Στον αστικό συνεταιρισμό “Το Παγκάκι” παρατηρείται ότι το σύνολο των μελών του τηρούν τις συνεταιριστικές αρχές αναλαμβάνοντας το σύνολο των υποχρεώσεών τους και τις απορρέουσες απ’ αυτές ευθύνες τους (1^η συνεταιριστική αρχή).

Από την έρευνα στον συνεταιρισμό, η οποία εστίασε ιδιαίτερα στην οικονομική του λειτουργία προκύπτει ότι :

- Διατηρεί την οικονομική του αυτονομία και αυτοτέλεια διότι οι πηγές εσόδων του προέρχονται αποκλειστικά και μόνο μέσω της επιχειρηματικής του δραστηριότητας (4η συνεταιριστική αρχή).

- Επιδιώκει την οικονομική του ανάπτυξη, κυρίως, μέσω της συνεργασίας του με έτερες επιχειρήσεις της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας (6η συνεταιριστική αρχή).
- Αποσκοπεί, μέσω της επιχειρηματικής του δραστηριότητας, στην ενίσχυση αδύναμων οικονομικά ομάδων ή και παραγωγών. Τούτο επιτυγχάνεται μέσω της συνειδητής επιλογής των μελών να προμηθεύονται αγαθά, προϊόντα και υπηρεσίες από τις ανωτέρω ομάδες. Προς απόδειξη του κοινωνικού τους έργου, επιδιώκουν την καταγραφή αυτής της επιχειρηματικής τους επιλογής στα οικονομικά και διαχειριστικά έντυπα του συνεταιρισμού (7η συνεταιριστική αρχή).
- Τηρεί τη συνεταιριστική αρχή της δημοκρατικής διοίκησης. Ειδικότερα για χρηματοοικονομικά θέματα επισημαίνεται η σύσταση και η λειτουργία αιρετής και ανακλητής εποπτικής οικονομικής επιτροπής η οποία λογοδοτεί στη συνέλευση (2η συνεταιριστική αρχή).

Όπως προκύπτει από την έρευνα που διενεργήθηκε για τις ανάγκες της εργασίας αυτής στον φορέα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας «Το Παγκάκι», οι ανωτέρω πρακτικές των μελών είναι αδύνατο να καταγραφούν στα λογιστικά βιβλία και στοιχεία του συνεταιρισμού. Τούτο διότι η φορολογική νομοθεσία και το εν ισχύ Ελληνικό Φορολογικό και Λογιστικό Σχέδιο δεν προβλέπει την τήρηση κοινωνικών λογαριασμών. Η ανωτέρω έλλειψη προκαλεί τις εξής γενικές και ειδικότερα διαχειριστικές αδυναμίες στην εσωτερική λειτουργία του συνεταιρισμού:

- Κατά την τήρηση των λογιστικών λογαριασμών αγνοούνται οι κοινωνικοί σκοποί και οι στόχοι του συνεταιρισμού. Ως εκ τούτου, οι λογιστικές εγγραφές ακολουθούν τη συνήθη πρακτική, όπως και σε κάθε άλλο οικονομικό οργανισμό εφόσον ο λογιστής υποχρεούται στην τήρηση των εν ισχύ φορολογικών και λογιστικών προτύπων, αδυνατώντας να κατανοήσει τις οικονομικές και διαχειριστικές ιδιαιτερότητες μιας επιχείρησης ενταγμένης στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία.
- Δεν αποτυπώνεται στις πληροφοριακές λογιστικές καταστάσεις το σύνολο των χρηματοοικονομικών λογαριασμών. Τούτο έχει ως συνέπεια τη συνακόλουθη έλλειψη πληροφόρησης των μελών για την οικονομική θέση του συνεταιρισμού.

- Απουσιάζουν τα κατάλληλα οικονομικά και διαχειριστικά έντυπα, στα οποία θα αποτυπώνεται το σύνολο των αναγκαίων κοινωνικών και οικονομικών λογαριασμών.

Η ανωτέρω αδυναμία τήρησης κατάλληλων οικονομικών διαχειριστικών εντύπων στον συνεταιρισμό συνδέεται και με τις εγγενείς αδυναμίες του πεδίου γενικά, αλλά και του συνεταιρισμού ειδικότερα. Συγκεκριμένα:

- Απουσία εξειδικευμένης επιχείρησης κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας με αντικείμενο την παροχή λογιστικών και διαχειριστικών εργασιών.
- Οι εργαζόμενοι στον συνεταιρισμό δεν έχουν αντίστοιχη γνώση ή εμπειρία σε θέματα λογιστικών ή και διαχειριστικών εργασιών, ως εκ τούτου αδυνατούν να αποτυπώσουν τους κοινωνικούς στόχους της επιχειρηματικής τους πρωτοβουλίας.
- Οι εργαζόμενοι του συνεταιρισμού δεν έχουν λάβει κατάλληλη εκπαίδευση ή κατάρτιση σε αντίστοιχες οικονομικές εργασίες (5η συνεταιριστική αρχή).

Η αντιμετώπιση των ανωτέρω «εξωτερικών» και «εσωτερικών» αδυναμιών είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν με την εφαρμογή ειδικών θεωρητικών λογιστικών γνώσεων και πρακτικών, οι οποίες άπτονται των τομέων της διοικητικής και κοινωνικής λογιστικής.

Συγκεκριμένα η Διοικητική Λογιστική αποσκοπεί:

- στη συγκέντρωση, μέτρηση, ανάλυση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών στοιχείων της επιχείρησης,
- στην ορθολογική χρήση κάθε διαθέσιμου οικονομικού ή άλλου πόρου της επιχείρησης,
- στην έγκαιρη πρόβλεψη και ευέλικτη διοικητική απόφαση των υπευθύνων της επιχείρησης.

Όσον αφορά την Κοινωνική Λογιστική, αυτή αποσκοπεί:

- στη συλλογή, την ταξινόμηση, την καταγραφή, την απεικόνιση και παρουσίαση των συνολικών οικονομικών συναλλαγών,
- στη μέτρηση του κοινωνικού κόστους και οφέλους της οικονομικής δραστηριότητας,
- στη μέτρηση και στην ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων.

Στους φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, όπως και στον φορέα που αποτέλεσε μελέτη περίπτωσης, προτείνεται να εφαρμοστούν εξειδικευμένες λογιστικές μέθοδοι με την αξιοποίηση ενός εναλλακτικού λογιστικού-διαχειριστικού σχεδίου, στο οποίο θα αποτυπώνονται όχι μόνο οι χρηματοοικονομικές αξίες, όπως σε κάθε εμπορική επιχείρηση, αλλά θα καταγράφεται και θα μετράτε και το κοινωνικό τους έργο.

Για την εφαρμογή του σχεδίου αυτού προτείνεται η χρήση δύο διαχειριστικών εντύπων, τα στοιχεία των οποίων καταχωρούνται σε ένα τρίτο έντυπο ή ηλεκτρονικό οικονομικό/διαχειριστικό σύστημα στο οποίο εμπεριέχονται τα στοιχεία των ανωτέρω εντύπων με τρόπο αναλυτικό και συστηματικό.

Η χρήση των ανωτέρω εντύπων και εντέλει του οικονομικού/διαχειριστικού συστήματος επιτυγχάνει την:

- Καταγραφή, ταξινόμηση και μέτρηση του αριθμού των χρηματοοικονομικών συναλλαγών της επιχείρησης.
- Καταγραφή, ταξινόμηση και προσμέτρηση του συνόλου των ποσοτικών δεδομένων των ανωτέρω συναλλαγών.
- Καταγραφή, ταξινόμηση και μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου των συναλλαγών του συνεταιρισμού.
- Παρουσίαση, με τρόπο συστηματικό και επαγωγικό, του συνόλου των ανωτέρω χρηματοοικονομικών, ποσοτικών και κοινωνικών συναλλαγών του συνεταιρισμού.
- Έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση των μελών του συνεταιρισμού ανά ημέρα και μήνα για την οικονομική θέση της επιχείρησής τους. Τούτο αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο διότι επιτρέπει στα μέλη να λαμβάνουν τις όποιες επιχειρηματικές τους αποφάσεις άμεσα.

Η χρήση και η αξιοποίηση του ανωτέρω ολοκληρωμένου ηλεκτρονικού διαχειριστικού-οικονομικού συστήματος ενώ δεν προϋποθέτει εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία σε διαχειριστικές εργασίες όμως η ανωτέρω γνώση και κατάρτιση κρίνεται αναγκαία και απαραίτητη. Συγκεκριμένα προτείνεται η κατάλληλη θεωρητική εκπαίδευση των μελών στους τομείς της οικονομικής και λογιστικής επιστήμης, καθώς επίσης και της κατάρτισής τους σε εργασίες οικονομικών γνώσεων και διαχειριστικών ικανοτήτων. Τούτο κρίνεται

αναγκαίο διότι η σύζευξη της γνώσης και της διαχειριστικής ικανότητας και εμπειρίας είναι δυνατό να αξιοποιήσει περαιτέρω το προτεινόμενο σύστημα. Αυτή η περαιτέρω αξιοποίησή του αποσκοπεί στην τεχνική του ολοκλήρωση, προκειμένου αυτό να αποτελέσει ένα "κοινό" και χρήσιμο λογιστικό – διαχειριστικό εργαλείο για το σύνολο των επιχειρήσεων Κ.Α.Λ.Ο.

Πλέον αυτού, γενικά στον τομέα της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας, εντοπίζεται έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης σε οικονομικά λογιστικά θέματα. Τούτο προκύπτει από την παρατηρούμενη έλλειψη επιχείρησης Κ.Α.Λ.Ο. με επιχειρηματικό αντικείμενο οικονομικές και λογιστικές εργασίες. Η αναγκαιότητα ίδρυσης και λειτουργίας επιχείρησης ενταγμένης στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία αποτελεί αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης, προκειμένου να αντληθούν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα αίτια και τις συνακόλουθες συνέπειες αυτής της έλλειψης.

Επίσης κρίνεται σκόπιμο να ερευνηθεί η δυνατότητα ύπαρξης μιας επιχείρησης Κ.Α.Λ.Ο. με επιχειρηματικό αντικείμενο τις λογιστικές και διαχειριστικές εργασίες, σε συνδυασμό με την περαιτέρω τεχνική ανάπτυξη του προτεινόμενου ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής των χρηματοοικονομικών και κοινωνικών λογαριασμών να αποτελέσει μια καινοτόμα επιχειρηματική ιδέα του πεδίου.

Τέλος, αντικείμενο ιδιαίτερης ερευνητικής μελέτης αποτελεί η απουσία κατάλληλων κοινωνικών λογαριασμών στο εν ισχύ λογιστικό σχέδιο, διότι ενώ ο συνεταιριστικός νόμος υιοθετεί το σύνολο των συνεταιριστικών αρχών, εντούτοις δεν προνοεί για τη λογιστική αποτύπωσή τους στα λογιστικά βιβλία των συνεταιρισμών. Τούτη η έλλειψη φαίνεται ότι δεν έχει έντονα αναδειχθεί ούτε από τα συνεταιρισμένα μέλη του πεδίου ούτε από τις διοικήσεις των λοιπών εταιρειών του δημόσιου ή κεφαλαιουχικού τομέα της οικονομίας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

Αδάμ, Σ. (2012). *Κοινωνική οικονομία, εργασιακή ένταξη & κοινωνικός αποκλεισμός: Η Εμπειρία των ΚΟΙ.Σ.Π.Ε. στην Ελλάδα*. (Διδακτορική Διατριβή) Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Δαφέρμος, Μ., Σταματάς, Μ., Κουκουριτάκης, Μ.& Χιωτάκης, Σ. (2011). *Οι κοινωνικές επιστήμες στον 21ο αιώνα: Επίμαχα θέματα και προκλήσεις*. Αθήνα: Πεδίο.

Δημητράς, Α. & Μπάλλας, Α. (2009). *Διοικητική Λογιστική: Για προγραμματισμό και έλεγχο*. Αθήνα: Gutenberg.

Δημοπούλου-Δημάκη, Ι. (1999). *Διοικητική Λογιστική*. Αθήνα: Τ.Ε.Ι. Αθήνας.

Δουβίτσα, Ι. (2016). *Η εποπτεία και ο έλεγχος των αγροτικών συνεταιρισμών* (Διδακτορική εργασία). Κομοτηνή : Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Δροσοπούλου, Α.Σ. (1989). *Αγρο-Τουριστικοί Συνεταιρισμοί*. Αθήνα: Interbooks.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2013). *Κοινωνική Οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα*. Λουξεμβούργο : Γραφείο Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θεοφανίδης, Σ. (1985). *Θεωρία και τεχνική της Κοινωνικής Λογιστικής*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Θεοδωρούδης, Θ. (2016). *Αυτοδιαχείριση. Ο Κομμουνισμός ως πράξη*. Βιέννη: Bahoe Books.

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική Α.Ε.

Καραγιώργου, Θ. (1994). *Η Αποκάλυψη Πληροφοριών Κοινωνικής Λογιστικής*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Θεσσαλονίκη : Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Κασιμάτη, Κ. (2002). *Κοινωνικός σχεδιασμός και αξιολόγηση*. Αθήνα: Gutenberg-Γ&Κ Δαρδανός.

Κλήμης, Α. (1985). *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ι. Πιτσιλός.

Κοντογεώργος, Α. & Σεργάκη, Π. (2015). *Αρχές διοίκησης Αγροτικών Συνεταιρισμών. Προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα : Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.

Κορρές, Γ. (1999). *Συνεργατισμός και Οικονομική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Μαριάδης, Σ. (2012). *Συνεργατισμός – Συνεταιρισμοί, Ιστορία – Φιλοσοφία – Αποστολή η εναλλακτική λύση*. (Ε΄ Έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη.

Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (1978). *Η Ελληνική Γεωργία*. Αθήνα: Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις

Παπαγιάννης, Ι. (1995). *Κώδικας Εμπορικών Εταιρειών*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Παπαδέας, Π. (2015). *Διοικητική Λογιστική. Έλεγχος Αποτελεσματικότητας και Λήψη Αποφάσεων*. Αθήνα : Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.

Σιφνιώτης, Κ. (1990). *Συνεταιριστική Οικονομία*. Αθήνα : Κριτική.

Φίλιας, Β. (1998). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.

Φίλιου, Β. (1984). *Η κοινωνικοοικονομική λογιστική*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού & Οικονομικών Ερευνών.

Ξενόγλωσσες

Doherty, B. (2009). *Management for Social Enterprise*. Sage Publications.

Drury, C. (2012). *Management and Cost Accounting*. (8th Revised edition). χ.τ.

EFFP, (2014) *Conditions, Attitudes and Structures of Successful Pos and Cooperatives: Potential role in supporting a competitive farming sector in England and Wales*. London: English Farming and Food Partnerships.

European Commission, (2014). *Conditions, attitudes and structures of successful POs and cooperatives*. χ.τ.

Fonteneau, B. Neamtan, N. Qanuama, F. Morais, P.L. & De Pootrer, M. (2010). *Social and Solidarity Economy: Building a Common Understanding*. Torino: International Training center of the ILO.

Henriques, A. (2010). *Measuring and Managing your Social Footprint*. London: Routledge.

Johnson, H.T. & Kaplan, R.S. (1987). *Relevance Lost: The Rise and Fall of Management Accounting*. Boston. MA: Harvard Business School Press.

Parnell, E. (2000). *Επανεφεύρεση των Συνεταιρισμών. Επιχειρήσεις για τον 21ο Αιώνα*. Αθήνα: Στοχαστής.

Retolara, J., San-Jose, L. & Ruiz-Roqueni, M. (2016). *Social Accounting for Sustainability*. New York: Springer Briefs in Business.

Yanovsky, M. (2006). *Social Accounting Systems*. London: Routledge.

Νομικές Διατάξεις

Νόμος 602/1915. *Περί συνεταιρισμών.*

Νόμος 1667/1986 (ΦΕΚ196/6-12-1986). *Αστικοί συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 4430/2016 (ΦΕΚ205/Α/31-10-2016). *Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και λοιπές διατάξεις.*

Νόμος 4308/2014 (ΦΕΚ Α΄ 251/24.11.2014). *Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις.*

Ηλεκτρονικές Πηγές

Αιτιολογική Έκθεση «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις» (2016-04-26). Ανακτήθηκε από <https://hellenicparliament.gr/UerFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/a-agros-eis-sunolo.pdf>

Ελευθερίου, Σ. (2019). Σκοπός και Περιεχόμενο της Χρηματοοικονομικής και Διοικητικής Λογιστικής. Ανακτήθηκε Μάιος, 30, 2019 από <https://elearning.xrh.unipi.gr/seminar/diikitiki-logistiki/>

Κεδράκα, Κ (2008). Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης. Στο http://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/AEXO1201/μεθοδολογια_ληψης_συνεντευξης.pdf

Μπατάκης, Δ. (2016). ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. – Τι είναι και πώς λειτουργούν με τον νέο Ν. 4430/2016. Ανακτήθηκε Μάιος, 29, 2019, από <https://taxheaven.gr/laws/circular/vew/id/25006>

Guidance Notes to the Co-operative Principles. (2015).

Ανακτήθηκε από <http://ica-ap.coop/sites/ica-ap.coop/files/Guidance%20Notes%20EN.pdf>

Karakas, C. (2019). Cooperatives: Characteristics, activities, status, challenges. European Parliament. Ανακτήθηκε Μάιος, 19, 2019, από [http://europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635541/EPRS_BRI\(2019\)635541_EN.pdf](http://europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635541/EPRS_BRI(2019)635541_EN.pdf)

Weetman, P. (2019). Financial & Management Accounting An Introduction. Ανακτήθηκε Αύγουστος, 1, 2019, από <https://www.amazon.co.uk/Financial-Management-Accounting-Pauline-Weetman/dp/027378921X>

Παράρτημα Β: «Ημερήσιο Δελτίο»

Ημερήσιο Δελτίο

Επωνυμία	
Ημερομηνία	

Ημερήσια Έξοδα						
1	2	3	4	5	6	7
Προμηθευτής / Επωνυμία	Κ.Α.Λ.Ο.	Είδος	Ποσότητα	Περιβαλλοντικό Αποτύπωμα	Αξία	Τρόπος Πληρωμής
π.χ. Α	ναι	π.χ. a	1	ναι	1,00 €	
π.χ. Β		π.χ. b	2		1,00 €	
π.χ. Γ	ναι	π.χ. c	3	όχι	1,00 €	
π.χ. Δ		π.χ. d	4		1,00 €	
Σύνολο					4,00 €	

Ημερήσιο Ταμείο						
1	2	3 (1+2)	4	5(3-4)		
Ημερήσιο Δελτίο (Ζ)	POS	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Γενικό Σύνολο Ημέρας		
5,00 €	2,00 €	7,00 €	4,00 €	3,00 €		

Έλεγχος		
Όνοματεπώνυμο	Παρατηρήσεις	Υπογραφή
π.χ. Αβγδ	π.χ. ουδέν	

Παράρτημα Γ: «Μηνιαίο Έντυπο Οικονομικής – Διαχειριστικής Παρακολούθησης»

Ε Π Ω Ν Υ Μ Ι Α
Μηνάς / Έτος

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΤΥΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ	ΕΙΔΟΣ	ΚΑΛΟ	ΠΕΡΙΒ/Κ Ο ΑΠΟΤΥ ΠΩΜΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ			Γενικό Σύνολο Μήνα
				XX/XX/ XX	XX/Χ Χ/ΧΧ	XX/ΧΧ /ΧΧ	
1. ΕΣΟΔΑ							
Ταμείο				25,00 €			
ΣΥΝΟΛΟ 1				25,00 €			25,00 €
2. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ							
Α. ΡΟΣ /ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ				2,00 €			
Β. ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΚΡΟΕΣ				1,00 €			
ΣΥΝΟΛΟ 2 (Α-Β)				1,00 €			1,00 €
3. ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ							
Προμηθευτής Α				1,00 €			
Προμηθευτής Β				1,00 €			
Προμηθευτής Γ				1,00 €			
Μερικό Σύνολο 3				3,00 €			3,00 €
4. ΑΜΟΙΒΕΣ ΤΡΙΤΩΝ							
Επωνυμία/Όνομα Α				1,00 €			
Επωνυμία/Όνομα Β				1,00 €			
Επωνυμία/Όνομα Γ				1,00 €			
Μερικό Σύνολο 4				3,00 €			3,00 €
5. ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ							
Εργαζόμενος Α				1,00 €			
Εργαζόμενος Β				1,00 €			
Εργαζόμενος Γ				1,00 €			
Σύνολο 5				3,00 €			3,00 €

6. ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΞΟΔΑ							
Ηλεκτρικό ρεύμα				1,00 €			
Ύδρευση παραγωγικής διαδικασίας				1,00 €			
Τηλεπικοινωνίες (ΟΤΕ)				1,00 €			
Ενοίκια				1,00 €			
Σύνολο 6				4,00 €			4,00 €
ΦΟΡΟΙ - ΤΕΛΗ - ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ							
πχ ΔΟΥ				1,00 €			
πχ ΙΚΑ				1,00 €			
πχ ΦΠΑ				1,00 €			
πχ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΕΛΗ				1,00 €			
Σύνολο 7				4,00 €			4,00 €
8. ΠΑΓΙΑ							
<u>Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές</u>							
<u>Εξοπλισμός Σκεύη</u>							
<u>Εξοπλισμός τηλεπικοινωνιών</u>							
<u>Λοιπός Εξοπλισμός (Απλίκες)</u>							
Μερικό Σύνολο 8				0,00 €			0,00 €
9. Σύνολο Εσόδων (1)				25,00 €			25,00 €
10. Σύνολο Εξόδων (2+3+4+5+6+7)				18,00 €			18,00 €
11. Γενικό Σύνολο/ήμερα (9-10)				7,00 €			7,00 €

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.////